

نسخه‌های اصل از سده نهم هجری

تألیف: مریم تفضلی^۱

چکیده

مؤلف، تلاش پیگیری برای یافتن نسخه‌های خطی که به خط مصنف بوده یا حاشیه و یادداشتی از مصنف بر آن است و در کتابخانه‌ها یافت می‌شود، آغاز کرده است. در پی آن، بخشی از آن یادداشت‌ها را - که مربوط به قرن چهارم تا هشتم بوده - در نخستین دفتر «نسخه پژوهی» آورد، که در این گفتار، استدراکی بر آن نگاشته است. اما محور اصلی این گفتار، نسخه‌های اصل آثار سده نهم هجری است، که بیش از نود کتاب را بدین سان شناسانده و آنها را به ترتیب سال تحریر آورده است.

کلیدواژه‌ها: نسخه‌های خطی به خط مصنف / نسخه‌های خطی، قرن نهم / نسخه‌های خطی، قرن چهارم تا هشتم.

درآمد^۲

در میان گستره گوناگون و متفاوت تحقیقات نسخه‌های خطی، مدخل نسخه‌های اصل به سبب چند محوری مخاطبان اهمیت خاصی دارد. مراد از اصل در این گفتار مسودات و مبیضات^۳ مؤلفان و یا نسخه‌های دارای دستخط مؤلف اعم از بلاغ، تصحیح، اجازه و یا هر یادداشت دیگری است. در این اجمال نسخه‌های اصل قرن نهم هجری در حوزه کتابخانه‌ها و مجموعه‌های ایران بررسی می‌شود. در آغاز یادآوری چند نکته بایسته است:

- علاقه نسخه‌پژوهان به تعقیب این مباحث بیانگر ضرورت شناسایی این گونه نسخ در میان گنجینه دست‌نویس‌ها، و لزوم تأمل بیشتر در زوایای گوناگون آن است. همت و اراده علاقه‌مندان برای پیوست یافته‌های خود به این مجموعه شایان تقدیر و تشکر و استقبال است و غنای بیشتر ثمره نهایی آن و امداد استمرار تذکرات و تجربیات ارزنده ایشان خواهد بود.

- بنیان و اساس این تحقیق بر پایه صحت اطلاع فهرست‌نویسان و نسخه‌شناسان در فهرست‌ها و تحقیقات حوزه‌های تخصصی نسخه‌شناسی است، نه تصحیح فهرس. لازمه تحقیق در باره اصالت هر نسخه به صورت

۱. پژوهشگر نسخه‌های خطی اسلامی، فهرستنگار کتابخانه ملی.

۲. تعلیقات مصدر به کلمه «توضیح» از نسخه پژوهی است.

۳. توضیح: گویند مُسَوَّدَه و مُبَيِّضَه صحیح است و مُسَوَّدَه و مُبَيِّضَه نادرست است (نک: فرهنگ معین).

مستقل، رؤیت نسخه‌ها از نزدیک و بررسی و تطبیق آن با نسخ دیگر و در حقیقت فهرست‌نویسی دو باره هر نسخه است. چنین کوششی به واسطه صرف زمان، امری دشوار و از شمول و حوصله این تحقیق خارج و خود پایه و مایه تحقیقات مفصل دیگری است که محققان به واسطه بررسی موردی نسخه‌هایی خاص، به تناسب موضوع تحقیقات‌شان، صحت اصالت نسخه‌ای را زیر سؤال می‌برند و یا نسخه‌هایی را به عنوان نسخه اصل و خط مؤلف معرفی می‌کنند. با این وصف دستیابی نگارنده به هر نکته‌ای در تأیید و یا نفی اصالت نسخه‌های خط مؤلف در ضمن توضیح همان نسخه خواهد آمد.

- در بسیاری مواقع فهرست نویسان با تردید به خط نسخه‌ها می‌نگرند و آن را احتمالاً خط مؤلف معرفی می‌کنند. قطعاً بسیاری از این احتمالات نادرست است؛ لیکن وظیفه نگارنده در چهارچوب این تحقیق معرفی همه موارد احتمالی است.

- اجتناب از معرفی نسخه‌های خط مؤلف یک کتابخانه، صرفاً با این ادعا که به صحت اطلاع فهارس بعضی کتابخانه‌ها نمی‌توان استناد کرد، نسخه‌های به واقع خط مؤلف کتابخانه‌های مذکور را از دایره شمول این تحقیق خارج خواهد کرد. بنابر این نمی‌توان این گونه فهارس، به ویژه فهرست‌های توصیفی بعضی کتابخانه‌ها را، نادیده انگاشت. استدراکات، دوباره نگری‌ها و بازنویسی این فهرست‌ها تلاشی است که خوشبختانه کما بیش شاهد آن هستیم. صحت تحقیقات نسخه‌شناسی از این دست مرهون چنین کوشش‌هایی است.

- مبنای ترتیب این سلسله مقالات تاریخ تحریر نسخه است. در صورت نبود تاریخ کتابت، تاریخ تألیف یا درگذشت مؤلف ملاک است. بعضی فهرست‌ها به هیچ مشخصه تاریخی برای برخی نسخه‌های اصل اشاره نکرده‌اند. همین‌طور بسیاری نسخه‌ها به دلیل نبود تاریخ کتابت، به قرینه در فهرست‌ها براساس قرن یا تاریخ درگذشت مؤلف مورخ شده‌اند. بنابر این فیش‌های مربوط به چنین نسخه‌هایی، که تعدادشان نیز کم نیست، تا تکمیل اطلاعات نهایی کتابشناسی و تعیین تاریخ تألیف کتاب، در طبقه خود قرار نمی‌گیرند. مگر مواردی که به سبب اهمیت در مآخذ دیگر به صورت مستقل معرفی شده‌اند. مانند نسخه ارزشمند «شرح بیست باب» نظام‌الدین بیرجندی که در مجلد ۲۷ فهرست کتابخانه آیت‌الله مرعشی بدون تاریخ تألیف یا کتابت آمده است. و اگر نبود معرفی کامل این نسخه در کتاب «آثار علامه بیرجندی» و «میراث شهاب» و اشتها آن، شاید این نسخه به سبب تاریخ درگذشت مؤلف آن در ۹۳۴ هـ، ضمن نسخه‌های قرن ۹ هـ معرفی نمی‌شد. چنین تغییراتی موجب تفاوت تحقیق نهایی با گزارش‌های حاضر خواهد شد.

- جنگ‌ها و سفینه‌ها اغلب مجموعه‌های ارزشمندی هستند که دستخط علمای زیادی را در خود به ودیعت نهاده‌اند. همان‌طوری که بسیاری از این جنگ‌ها به خط گردآورندگان آن فراهم آمده است، بسیاری دیگر نیز به دست کاتبان بازنویسی شده‌اند. پاره‌ای از این جنگ‌ها در فهرست‌ها به تفصیل معرفی شده‌اند، و پاره‌ای دیگر بدون ذکر مشخصات آمده‌اند. عبارت کلیشه‌ای (جنگی به نظم و نثر) در بسیاری فهرست‌ها تکرار شده است. نگارنده سیاهه

شماری از این جنگ‌ها که اطلاعات ناکافی دارند و نیازمند تحقیق بیشتر هستند را در اختیار دارد. فهرست نگاران در توصیف جنگ‌های اصل گاهی عبارت (به خط جامع جنگ) را قید کرده‌اند و گاهی لزومی به قید آن ندیده‌اند. در این گزارش صرفاً جنگ‌هایی آمده است که اثری هر چند مختصر از نویسنده یا شاعری به خط صاحب آن اثر دارند، و یا جنگ‌هایی که در فهرست‌ها با قید (به خط جامع جنگ) و یا اشاراتی دال بر آن متمایز شده‌اند، و یا جنگ‌هایی که در چاپ عکسی و یا در بعضی منابع مستقل در دسترس نگارنده، با این قید معرفی شده‌اند. جای بسی خوشوقتی است که اهتمام برخی نسخه‌شناسان و نیز مؤسسات تخصصی مرتبط با نسخه‌های خطی به معرفی یا چاپ نسخه برگردان این مجموعه‌های ارزشمند قرار گرفته است.

- مجیزان اجازات بسیاری در حاشیه و ضمن نسخه‌های خطی نوشته‌اند. معمولاً در بخش نسخه‌شناسی فهراس به این اجازات تذکر داده شده است. خوشبختانه ظاهراً بررسی این اجازات دستمایه تحقیق برخی محققان قرار گرفته است. بنای این تحقیق صرفاً ثبت اجازاتی است که در فهراس با شماره‌ای مستقل، ذیل کتب و مجموعه‌ها آمده‌اند. ذکر برخی اجازات بدون شماره ترتیب مقاله تنها برای اطلاع خواننده و اهمیت آن اجازه از دید نگارنده است، نه احتساب آن اجازه ضمن نسخه‌های خط مؤلف.

- در گذشته بسیاری از نسخه‌های نفیس و اصل در اختیار مجموعه‌داران شخصی بوده است. فهرست نامگوری بعضی از این نسخه‌ها در مقالاتی به چاپ رسیده است. این مقالات از حیث موجودی نسخه‌های نفیس کتابخانه‌ها و مجموعه‌های شخصی ایران در آن زمان واجد اهمیت است. بعداً تمام یا بخشی از این نسخ چه از طریق اهدا یا خریداری در تملک کتابخانه‌های عمومی درآمد است. مع الوصف در فهرست کتابخانه‌ها یا به نام بعضی از این نسخه‌های اصل اشاره نشده است و در حال حاضر از سرنوشت آنها اطلاعی در دست نیست و یا فهرست نویس اعتقادی به اصل بودن این نسخه‌ها نداشته است و بدون هر گونه اشاره‌ای از آن گذشته است. در این گزارش نام این نسخه‌ها به نقل از همان مقالات بدون ذکر شماره ترتیب نسخه درج خواهد شد. مگر نسخه‌هایی که به وضوح نویسندگان مقالات در اصالت آن اشتباه کرده باشند.

- در بعضی موارد نام مؤلف و کاتب شبیه است ولی یکسان نیست. می‌توان احتمال داد که در ضبط نام اشتباهی رخ داده است. در صورت همخوانی زیاد، چنین نسخه‌هایی بدون ذکر شماره ترتیب تنها برای اطلاع خواننده در این مجموعه قرار خواهد گرفت.

- رسم «نسخه پژوهی» بر این است که نسخه‌ها را با شماره پیاپی لاتین در سمت راست عنوان کتاب مشخص کند. رعایت این مسأله در مقاله «نسخه‌های اصل از سده چهارم تا هشتم هجری»^۱ سبب شد شماره ردیف مقاله از ۱ تا ۱۳۲ حذف شود و در مقدمه آن نیز از عبارت (بعضی از نسخه‌های شبه‌ناک، بدون شماره گذاری، تنها برای اطلاع خواننده آورده شده است) و اژه‌های (بدون شماره گذاری) و ویرایش و حذف شود. بدین ترتیب نسخه‌های غیر اصل یا مشتبه

در مقاله پیش گفته برای خواننده در ابهام باقی ماند. عنوان آن نسخه‌ها از قرار ذیل است: «التبیان فی تفسیر القرآن» شیخ طوسی با شماره (۳۶۰۷) کتابخانه مرعشی و [1901] نسخه پژوهی؛ «تلخیص کتاب الاصول لاقلیدس» محمود چغمینی با شماره (۱۰۹) کتابخانه سریزدی^۱ و [1909] نسخه پژوهی؛ «تعلیق بر منهاج الوصول» نورالدین علی بن شبر املسی با شماره (۴ اصول) آستان قدس رضوی و [2018] نسخه پژوهی؛ بر این شماره‌ها بنا بر تذکر آقای بشری^۲ باید نسخه «تفسیر لطائف» با شماره [1998] نسخه پژوهی را نیز افزود.

در این گفتار شماره ردیف نسخه‌ها قبل از نسخه‌شناسی هر عنوان ذکر خواهد شد و در نسخه‌های مشکوک شماره ردیف درج نمی‌شود. در گزارش حاضر ابتدا نسخه‌های از قلم افتاده و یا تازه یاب سده ۴ تا ۸ هجری با عنوان (استدراک) می‌آید، و سپس (نسخه‌های قرن نهم هجری) بررسی می‌شود.

۱. در فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه سریزدی (مسجد حظیره) دفتر اول، ص ۷۳، این نسخه شماره (۸۹) دارد. قم: مجمع ذخایر اسلامی، ۱۳۸۴ ه.ش.

توضیح: نسخه مذکور به صورت عکسی به اهتمام مجمع ذخائر اسلامی به چاپ رسیده است و چنان که در صفحه ۲۴۶ آن مشاهده می‌شود کاتب نسخه مسعود بن محمود شیرازی است که از روی خط مؤلف آن را کتابت کرده است. نکته‌ای که مرحوم دانش‌پژوه نیز در نشریه نسخه‌های خطی (دفتر چهارم، ص ۴۱۸ - ۴۱۹) بدان تصریح نموده بود ولی در مقدمه چاپ عکسی و فهرست جدید کتابخانه سریزدی از آن غفلت شده است.

۲. نسخه پژوهی، دفتر دوم، ص ۶۱۸. «مجمّل الأقوال»، «بیاض تاج‌الدین احمد وزیر» و «سفینه تبریز» در بخش استدراک همین گزارش خواهد آمد. لازم به ذکر است «شرح اللباب» که در فهرست الفبایی آستان قدس، با امتیاز خط مؤلف معرفی شده است، خط مؤلف نیست؛ زیرا فهرست نویسی همان کتابخانه در پانویس ص ۲۳۰ جلد ۱۲ «فهرست آستان قدس» این ادعا را رد کرده است.

[9709] بستان الاطباء و روضة الالباء (ج ۱) (عربی)

ابونصر اسعد بن الیاس بن مطران دمشقی (د: ۵۸۷ هـ).
فوائد طبی مختلف که مؤلف به تجربه بدانها دست
یافته یا از کتاب‌های پزشکی انتخاب کرده و بدون
ترتیب و تبویب گرد آورده است.

آغاز [مرعشی ش ۲۱۹۹/۴]: قال جامع هذا الكتاب...
انني جامع لنفسي في كتابي هذا تذكرة مما اطالعه أو
أسمعه...

انجام [مرعشی ش ۲۱۹۹/۴]: ... فإنه يكتب كتابه عجيبا
بشرط ان يخلي على الحديد يوماً و ليلة فإنه يكون ذلك
انشاء الله.

۱ * نسخ سده ۶ هـ، دکتر منجد در مقاله
«نوادير المخطوطات في مكتبة ملك بظهران» این
نسخه را خط مؤلف معرفی کرده است، ولی فهرست
نویس کتابخانه ملک به ذکر عبارت (دارای اجازه
مؤلف به شاگردش عبدالرحیم بن علی در ص اول)
بدون اشاره به خط مجیز بودن این اجازه اکتفا کرده
است، در چاپ عکسی^۱ این نسخه با عنوان
(احتمالاً به خط مؤلف یا تحریر در زمان مؤلف و
قرائت شده بر او) معرفی شده است، با افتادگی در
دو جا در میان کتاب و یک جا در پایان کتاب،
عنوان و نشان شنگرف، ۱۸۲ برگ، ۱۱ س،
(۴۲۱۰) [ملک ۱/۹۴ و معهد المخطوطات ۶/۷۶ و
نامه بهارستان ۲/۹۴].

[9710] تجرید الاعتقاد (عربی)

خواجه نصیرالدین محمد بن محمد طوسی (۵۹۷-
۶۷۲ هـ).

[9708] آداب الفلاسفة (عربی)

منسوب به: ابوزید حنین بن اسحاق ترجمان
عبادی حیری بغدادی (۱۹۴-۲۶۴ هـ)

کتاب شامل دو بخش و احتمالاً دو رساله است.
خطبه آن به سخن فیلسوفی مسلمان بیشتر شبیه است تا
به گفتار دانشمندی نصرانی. پس از آن سخنان
فیلسوفان و برخی دانشمندان در مرگ اسکندر و گفتار
چهار حکیم و نیز چهار فیلسوف نزد اسکندر و مطالبی
دیگر آمده است. بخش دوم یا رساله دوم در نگین‌های
انگشتی فیلسوفان است.

حنین بن اسحاق کتابی دارد به نام «نوادير الفلاسفة و
آداب المتعلمين القدماء». از این کتاب سه نسخه اگرچه
با تغییراتی در برگ‌های ۱-۱۰ و ۱۱-۱۷ و ۵۲-۶۵ و ۷۴-
۷۷ و گویا در جاهای دیگر نسخه نوادر کوپرلی استانبول
و نیز در کتب دیگری به جز نوادر حنین دیده می‌شود.

به نظر مرحوم دانش‌پژوه این نسخه یا طرح و
شالوده‌ای است که حنین ریخته و سپس کتاب نوادر
بزرگ خود را ساخته است و یا این که شخصی دیگر
رساله حاضر را از روی کتاب حنین و کتاب‌های دیگر
ساخته است.

انجام بخش اول: تمت الرسالة... کتبه حنین بن
اسحاق العبّادی...

آغاز بخش دوم: بسملة. قد بلغنا ان افلاطن الحكيم
نظر الى بعض التلاميذ و هو يكتب ما يسمع... (گ ۲۸).

* خط کوفی، در پایان آن آمده: (و کتبه حنین

بن اسحق الطيب العبّادی في ذي الحجة من سنة
تسع و أربعين و مائتين من الهجرة)، در صفحه عنوان
امضای شیخ بهایی دیده می‌شود. کاغذ بغدادی،
جلد تیماج مشکى، ۵۱ گ، ۸ س، (۲۱۶۵)

[دانشگاه ۸۵۸/۹-۸۶۲].

افزودگی‌های اندک به صورت شعر در انجام آمده، برگ‌ها مجدول به طلا و مشکی، عنوان و نشان قرمز رنگ، گ ۲۲ پ - ۳۹ پ، ۲۶ س (۱۲۸۶۸/۲) [مرعشی ۶۳۸/۳۲].

[9712] مجمل الأقوال في الحكم والامثال = مجمع الأقوال في الحكم والامثال (فارسی)

احمد بن احمد دمانیسی^۱ سیواسی (قرن ۵هـ) یادداشت‌های مؤلف است در امثال و اشعار عربی و سخنان بزرگان براساس چند کتاب در دو بخش: ۱- «مؤتلفات» در هفتاد باب ۲- «مختلفات» در هفت باب. هر باب مصدر به آیه یا آیات و احادیث نبوی و کلمات صحابه به خصوص حضرت علی (ع).

حدود چهار هزار بیت دارد. مؤلف از علمای کشور عثمانی و سنی مذهب است. در زمان وی زبان فارسی زبان علمی و ادبی دربار عثمانی بوده است. بنابر این کتاب را به فارسی ولی به شیوه انشاء عرب نگاشته است.

آن را در ۶۹۳ هـ به پایان رسانده است.^۲
آغاز: اللهم انت المدعو و فضلک المرجو و احسانک الملاذم...

۳ * نوشته مؤلف در ۶۹۳ هـ، از جمله تفایس کتابخانه مرحوم محدث ارموی است [نامه بهارستان ۵۴۱/۶ و ۵۴۲].

۱. آقای علی‌نقی منزوی در فهرست دانشگاه (۷۳۰/۲) می‌نویسد: پدر نگارنده در کشف الظنون دمانیسی است. دمانین شهری در آسیای صغیر است و چندین تن از بزرگان ترک عثمانی مانند شارح لامیه المعجم و این نگارنده از آنجا برخاسته‌اند. بنابر این دمانیسی نادرست است.
۲. نسخه برگردان این کتاب به کوشش ایرج افشار و محمود امید سالار به چاپ رسیده است. تهران: طلایه، ۱۳۸۱ هـ ش، ۲۴ ص + ۱۶۸.

مختصری در علم کلام با شش مقصد: ۱. فی الامور العامة، ۲. فی الجواهر والاعراض، ۳. فی اثبات الصانع، ۴. فی النبوة، ۵. فی الامامة، ۶. فی المعاد والوعد والوعید. الصلاة علی...

* فهرست نویس نسخه را به قرینه خط و کاغذ متعلق به قرن ۸ هـ می‌داند ولی در ضمن اشاره می‌کند یادداشت قرائتی در پشت صفحه اول نوشته شده است که آن را خط خواجه نصیر تشخیص داده‌اند و آن یادداشت تصدیق قرائت مالک کتاب بر مؤلف با امضای «کتب مؤلف الکتاب محمد بن الحسن الطوسی» در بغداد مورخ ۲۵ ربیع الاول ۶۶۷ هـ است (۹۰۰۶/۷) [مجلس ۳۸۹/۲].

[9711] تاریخ مغول = ابتداء تاریخ مغول (فارسی)

منسوب به قطب‌الدین محمود بن مسعود علامه شیرازی (د: ۷۱۰ هـ).

تاریخ مختصری از فرمانروایی مغولان از چنگیز خان تا جلوس ارغون شاه. نام این کتاب در شمار تألیفات «قطب شیرازی» یاد نشده لیکن چون این نسخه به خط وی کتابت شده است، فهرست نویس کتابخانه او را به عنوان راوی به جای مؤلف پیشنهاد می‌کند و معتقد است که شواهد و دلایل خارجی فراوان انتساب این کتاب را به وی تأیید می‌کند.

آغاز: ابتدا دولت مغول و خروج چنگیز خان بن یسوکا بن قبلا بن سقو بهادر در شهر سنه تسع و تسعین و خمسمائه...

انجام: بطالع قوس که بر جهانیان مبارک و میمون باد و دولت او در تزیاید و عظمت و پادشاهی در تضاعف و... عترت الطاهرین.

۲ * شکسته نستعلیق محمود بن مسعود شیرازی (علامه شیرازی) در ۶۸۵ هـ «به قرینه رساله پایانی مجموعه»، در حاشیه تصحیح شده،

۴ * نسخ یا خط مؤلف یا نوشته در عصر مؤلف در قرن ۷ هجری، برگ اول نسخه افتاده است، ۲۳۶ برگ، ۲۳ س (۳۱۵۱) [سپه ۳۸۳/۲ و ۵۲۲/۵].

[9715] سفینه تبریز (فارسی - عربی)

گردآورنده: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ابی الفتح مسعود بن مظفر تبریزی ملکائی قرشی (قرن ۸ هجری)

مجموعه‌ای ارزشمند و دایرة المعارف‌گونه از ۲۰۹ رساله در زمینه‌های گوناگون علمی، ادبی، فلسفی، دینی. دارای آثاری از دانشمندان تبریز یا دیگر مشاهیر که نام آنان در منابع دیگر نیامده و یا از تألیفاتشان نشانی در دست نیست. بعضی آثار مندرج در آن با دیگر نسخ موجود از همان اثر تفاوت کلی دارد.^۱

۵ * تعلیق ریز و نسخ درشت‌تر در ۷۲۱ - ۷۲۳ هجری جز سه رساله که تاریخ ۷۲۴ و ۷۲۵ و ۷۳۶ هجری دارد در دارالموحدین تبریز، ۳۶۸ گ ۴ ستونی (۱۴۵۹۰) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۴۱۴ - ۴۶۴].

[9716] امالی امین‌الدین = فوائد = اللطائف اللئالی

(فارسی - عربی)

گردآورنده: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تبریزی (قرن ۸ هجری)
تقریر افادات امین‌الدین حاج بله (د: ۷۲۰ هجری).

۱. نسخه برگردان این کتاب به سال ۱۳۸۱ هجری ش با مقدمه عبدالحسین حائری و نصرالله پورجوادی در تهران، مرکز نشر دانشگاهی در سی و هشت + ۷۲۴ ص به چاپ رسیده است. از آنجایی که هر یک از آثار ابوالمجد تبریزی در ذیل این مجموعه، خود اثری مستقل با کتابشناسی و نسخه‌شناسی مجزا است، به تفکیک عنوان و تاریخ تحریر در پی می‌آید.

[9713] ترجمه مختصر النافع (فارسی)

از مؤلفی ناشناخته.
ترجمه‌ای است بسیار کهن از «مختصر النافع» محقق حلی (د: ۶۷۶ هجری).

این نسخه از متون گرانبهای زبان فارسی است، در آن از ابن بابویه و مفید و طوسی و مرتضی و ابن ادریس یاد شده است. لغات و ترکیبات فارسی با ارزشی مانند (هاگیر، هارسد)، که در ترجمه نهاییه و تفسیر ابوالفتوح رازی می‌بینیم، از آن به دست می‌آید. مرحوم دانش‌پژوه احتمال می‌دهد شاید کاتب و مترجم همان ابو محمد حسین بن ابی الحسن محمد دیلمی واعظ نگارنده «ارشاد القلوب» و «غرر الأخبار» باشد که تا حدود سال ۷۵۰ هجری زنده بوده است.

* نسخ حسن بن محمد بن ابی الحسن در اول ذی الحجه ۶۹۶ هجری، دارای یادداشت مورخ ۱۱۵۱ هجری در پایان نسخه، از آغاز کتاب یک صفحه افتاده و صفحه آخر نونویس‌تر است. عنوان و نشان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج تریاکی، ۲۹۹ گ (ج ۱ ص ۱ - ۱ ص ۳۱۱ و ج ۲ ص ۳۲۲ - ۵۹۷)، ۱۷ س (۱ / ۲۴۰۷) [دانشگاه ۱۰۲۷/۹ - ۱۰۳۴].

[9714] المحصل فی شرح المفصل (عربی)

علم‌الدین قاسم بن احمد بن موفق جعفر مرسی لورقی اندلسی (۵۷۵ - ۶۶۱ هجری)

شرح «المفصل» زمخشری در علم اعراب و نحو است. شامل ۸۶۸۰ بیت و مجلد اول کتاب است. مؤلف این کتاب را به شرف‌الدین عیسی بن ابی بکر بن ایوب پادشاه زمانش تقدیم داشته و باید آن را در میان سال‌های ۶۱۳ و ۶۲۴ هجری به پایان رسانده باشد. نسخه حاضر تا ابتدای شرح جواز حذف مبتدا یا خبر است.

آغاز موجود... ثم لم ازل اجوب به الی البلاد و انفق الطارد و النلاد و اطلب عالماً يعرف قدر...

پشت سر نهادن هجده سالگی به گردآوری این اوراق آغاز کرده است.

۸ ★ تطبیق مؤلف در شب چهارشنبه بعد از نماز عشاء صفر ۷۲۱ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۸۸ الف - ۹۲ الف (۱۴۵۹۰/۳۲) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۱/۴].

[9719] کلمات شیخ الاسلام انصاری (فارسی)

انتخاب کننده: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تبریزی (ق ۵۸)
انتخاب کلمات و مناجات خواجه عبدالله انصاری است از چند رساله او در سه بخش.^۱

۹ ★ تطبیق مؤلف در ۷۲۱ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۳۱۲ ب - ۳۱۳ ب (۱۳۵) / ۹۰۹۵/۴ کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۶۰/۱۰ و ۶۴].

[9720] منابع عتیقی (فارسی)

گردآورنده: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تبریزی (ق ۵۸)
گردآوری سخنان ۶۶ منبر جلال‌الدین عبدالحمید عتیقی از اول رمضان ۷۱۵ هـ تا ۱۳ شوال ۷۱۸ هـ.
گردآورنده سخنان عتیقی را به خاطر می‌سپرده و در خانه بر اوراق ثبت می‌کرده است.

۱۰ ★ تطبیق گردآورنده بین ۷۲۱ هـ - ۷۲۳ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۲۳۲ الف - ۳۳۹ ب (۱۴۵۹۰/۱۶۷) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۶۱/۴].

۱. آقای مایل هروی معتقد است انتخاب کننده ابوالمجد است. وی احتمال می‌دهد انتخاب‌های «السامی فی الأسماء» میدانی و «المصادر» روزنی را هم ابوالمجد انجام داده باشد (نامه بهارستان ۹ و ۱۰ صص ۵۷-۶۴).

امین‌الدین در این امالی به نکته‌های مهم تاریخی، ادبی و عرفانی پرداخته است. از جمله نام بردن تعدادی فهلوی گویان و ذکر ابیات و قطعات (گاه ده بیستی) فهلوی، شرح تاریخی واژه‌های (فهلوی، شروینان، اورامنان، شبستان، سرو و کیل)، ماجرای ملاقات و جلسه سماع خاقانی و اثیرالدین اخسیکتی، مذاکرات خواجه نصیر با خواجه کریم‌الدین کیشی و ماجراهایی از زندگی فخر رازی.

۶ ★ تطبیق گردآورنده بین ۷۲۱ هـ - ۷۲۳ هـ، ذیل «سفینه تبریز»، در تبریز، گ ۲۶۱ الف - ۲۷۰ ب (۱۴۵۹۰/۱۲۴) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۸/۴].

[9717] خلاصه الأشعار (فارسی)

ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تبریزی (ق ۵۸)
پانصد رباعی از شاعران مشهور و غیر مشهور در پنجاه باب.

چند رباعی از مجدالدین ملک محمود (عم مؤلف) و مجدالدین محمد (پسر عم او) نیز در میان اشعار دیده می‌شود. بعضی دیگر از اشعار نیز نام سراینده دارد. هر یک از ابواب موضوعی در باره عشق و عاشق و معشوق دارد. تعداد رباعی‌ها در ابواب متساوی نیست.

۷ ★ تطبیق مؤلف بین ۷۲۱ هـ - ۷۲۳ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۲۹۸ - ۳۰۷ ب (۱۴۵۹۰/۱۳۳) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۹/۴ و ۵۲۷/۶ - ۵۳۸].

[9718] الکافیة فی علم العروض والقافیة (فارسی)

ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تبریزی (ق ۵۸)
یادداشت‌های نویسنده در عروض و قافیه با ۲ مقدمه و ۳ مقاله.
بنابر نوشته مؤلف در دیباچه وی در ۷۱۵ هـ پس از

دیباچه دیوان شعر اوست در گفتگوی نظم و نثر که هر یک در برتری خویش سخن گفته‌اند.

۱۳ * تعلیق ابوالمجد محمد بن مسعود تیریزی در ۷۲۲ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۱۲۴ الف (۱۴۵۹۰/۵۴) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۲/۴].

[9725] البديع الصحيبه في بعض الاخبار

النبيوة (فارسی)

ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)
رساله مختصری است که مؤلف به دستور بزرگی، گویا صاحب دیوان،^۱ و در ملازمت وی در سفر حج نوشته است. در ادعیه و تسبیحات و تاریخ ولادت پیامبر (ص).

۱۴ * تعلیق مؤلف با تاریخ‌های ۷۲۴ هـ و ۷۲۵ هـ و ۷۲۵ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۳۶۵ الف (۱۴۵۹۰/۲۰۶) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۶۳/۴].

[9726] احاديث نبوی

(عربی)

راوی: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)
چند حدیث نبوی به روایت ابوالمجد محمد بن مسعود از سعدالدین محمود بن عبدالکریم شبستری

۱. آقای مایل هروی معتقد است شاید صاحب دیوان غیاث‌الدین فرزند رشیدالدین همدانی باشد. (نامه بهارستان ۹ و ۱۰ صص ۵۷-۶۴). در این گفتار علاوه بر مورد فوق در دو نسخه دیگر به مناسبت نام صاحب دیوان برده شده است: ۱- المصباح الوهاج از محمد بن مجتبی بن عز الشرف (ش ۱۶) که وی نسخه را برای خزانه صاحب دیوان نوشته ۲- مراد التذقیق علامه حلی (ش ۲۰)، علامه نسخه را برای کتابخانه صاحب دیوان سعدالدین نوشته است.

[9721] الموجز في علم اعداد الوفق

(فارسی)

مؤلف: احتمالاً ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)

* تعلیق ابوالمجد محمد بن مسعود تیریزی بین ۷۲۱ هـ - ۷۲۳ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۲۱۹ الف (۱۴۵۹۰/۱۰۹) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۷/۴].

[9722] مناظرة السمع و البصر

(فارسی)

ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)
گفتگویی میان گوش و چشم در محضر دل، در پایان از زبان و دل نیز سخنی می‌آورد. نویسنده در ۷۱۷ هـ آن را به دستور استادش «شرف‌الدین مهذب الاسلام والمسلمین» پرداخته است.

۱۱ * تعلیق مؤلف پس از عشاء شب پنج‌شنبه ۲۰ ذی الحجه ۷۲۲ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۱۲۲ الف - ۱۲۴ الف (۱۴۵۹۰/۵۳) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۲/۴].

[9723] مناظرة النار و التراب

(فارسی)

گردآورنده: ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)
یادداشت‌های ابوالمجد تیریزی است که از منابر امین‌الدین ابوالقاسم الحاج بله (د: ۷۲۰ هـ) گردآوری و مرتب کرده است. تاریخ منبرها ۷۱۶ هـ بوده است.

۱۲ * تعلیق گردآورنده در ۷۲۲ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۱۲۲ الف (۱۴۵۹۰/۵۲) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۵۲/۴].

[9724] مناظرة نظم و نثر

(فارسی)

ابوالمجد محمد بن صدرالدین ملک مسعود تیریزی (ق ۸ هـ)

احتمالاً قبل از آن در قلعه دارالامان معروف به قلاۀ بندر در شیراز و نستعلیق سده ۱۲ هـ. آغاز و انجام و میانه نسخه افتاده است. چند برگ کاغذ فرنگی در ۱۲۲۸ هـ به نسخه افزوده شده، عنوان و نشان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۲۹۵ گ، قطع بیاض (نسبت: ۵۹۱) مجموعه دکتر اصغر مهدوی [نشریه نسخه‌های خطی ۱۳۹/۲ - ۱۴۴ و نامه بهارستان ۲۱۱/۴ - ۲۱۳].

شیخ اجازۀ راوی. وی در پایان حدیث گوید: (سعدالدین در ۱۵ ربیع‌الاول ۷۲۵ هـ روایت این حدیث‌ها و دیگر مسموعات و مناوالات خویش را به این راوی اجازه داد).

۱۵ ★ تعلیق راوی احتمالاً در ۷۲۵ هـ در تبریز، ذیل «سفینه تبریز»، گ ۳۶۸ الف (۱۴۵۹۰/۲۰۸) کتابخانه مجلس [نامه بهارستان ۶۳/۴].

[9727] المصباح الوهاج فی شرح المنهاج (عربی)

محمد بن مجتبی بن عز الشرف بن حمزه (ق ۸ هـ) شرحی است بر «منهاج الوصول الی علم الاصول» عبدالله بن عمر بیضاوی در اصول فقه و آن دوره کامل این فن است. دارای یک مقدمه و هفت کتاب از این قرار است: ۱- مباحث کتاب (قرآن مجید) ۲- سنت ۳- اجماع ۴- قیاس ۵- ادله و مدارکی که مورد اختلاف است ۶- تعادل و تراجیح ۷- اجتهاد و تقلید.

۱۶ ★ نسخ ۶ رمضان ۷۳۹ هـ، نسخه را شارح برای خزانه صاحب دیوان^۱ نوشته و از خود او نام می‌برد، عنوان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۲۰۵ گ، ۱۹ س (۱۷۸۷) [دانشگاه ۳۴۰/۸ و ۳۴۴].

[9728] جنگ مهدوی = بیاض قزوینی (عربی - فارسی)

جامع: فتح‌الله کاتبی قزوینی (ق ۸ هـ) جنگی است تا حدود هزار و دویست رساله کوتاه و شعر و ملتقطات و فوائد فلسفی و کلامی و عرفانی و حکمی و منطقی مستند به اقوال دانشمندان و بیشتر به نقل از متون عربی. جامع و کاتب قطعاً دانشمندی آگاه به این مباحث و این مطالب را از منابع مختلف برای خود تنظیم کرده و فراهم آورده است. احتمالاً نام یک‌هزار تن در این مجموعه آمده است.^۲

۱۷ ★ نسخ جامع در ۷۵۳ هـ و ۷۵۴ هـ و یا

[9729] بیاض (سفینه) تاج‌الدین احمد وزیر

(عربی - فارسی)

احمد بن محمد تاج‌الدین وزیر (ق ۸ هـ) جنگی است نفیس در مطالب عرفانی و حکمی و احادیث و حکایات و اشعار که برخی از فضلا و بزرگان برای تاج‌الدین احمد، وزیر فارس به فارسی و عربی از آثار خود یا دیگران نوشته‌اند.

در این جنگ ۶۴ قطعه نوشته و مطالب گوناگون و اشعار آمده است. نام ۴۳ تن از نویسندگان ذکر شده و از نام ۲۱ نفر دیگر نشانی نیست. هم چنین نام ۶۲ کاتب دیده می‌شود. شش رساله آن عنوان دارد. رسایل «باکوره الادب لاصحاب الطب» از معین‌الدین واعظ جنید شیرازی (رساله ۳)، و «تحفه للاخوان فی تقسیم جوهر للاحسان» نوشته فخرالدین محمد بن محمود فغانی سیرافی (رساله ۷) و «جوامع الکلم فی نواع الحکم» از عزالدین مظهر بن عبدالله حسنی (رساله ۶۲) به خط مؤلفان آن است. همین طور در آغاز آن «فتح نامه اصفهان» مورخ ۱۷ ذی الحجه ۷۶۸ هـ از منشآت جمال‌الدین حاجی منشی ملقب به منشی الممالک به خط همو آمده است. این فتح نامه پیمانی است که پس از پیروزی

۱. به توضیحات ذیل ش (۱۴) بنگرید.

۲. این جنگ به کوشش نصرالله پورجوادی در مرکز نشر دانشگاهی به سال ۱۳۸۰ هـ ش چاپ شده است.

بالتجدید المنفی نفس الثلاثمائة فيكون انتفاء الزائد بطريق اولی.

۸ * نسخ احمد بن حسن بن محمود در جمعه ۸ ربیع الثانی ۷۸۴ هـ، دارای بلاغ قرائت و حواشی،^۲ در پایان نسخه خط یحیی بن محمد شفیع در باره کتابت نسخه، با تماک و مهر حجة الاسلام شفتی و محمد بن سید خلیفه موسوی در ۱۲۳۷ هـ و سید محمد باقر موسوی شفتی در ۱۲۷۰ هـ و محمد شفیع اصفهانی در ۱۳۲۰ هـ و محسن اعسم، عنوان شنگرف و درشت، ۳۰۶ گ، ۲۷ س (۱۹۰۶) [دانشگاه ۵۲۱/۸ و معهد المخطوطات ۳۸/۳].

[9731] شرح مختصر تحفة الطلاب في نظم قواعد

(عربی)

الاعراب

ابن الهائم احمد بن عمادالدين علی بن الهائم قرافی مصری مقدسی شافعی فرضی حاسب (۷۵۳ - ۸۱۵ هـ) ابن الهائم ابتدا کتاب «الاعراب عن قواعد الاعراب» ابن هشام نحوی (د: ۷۶۲ هـ) را به نظم کشیده و «تحفة الطلاب» نامیده. سپس خود در ربیع الثانی ۷۹۵ هـ آن را شرح کرده است.

آغاز: بسمله. أما بعد حمد الله ذي الجلال الباهر والشكر له على ترادف...

انجام... انک حمید مجید. قال مؤلفه عفی الله عنه و كان الفراغ من تعليق هذه الحواشي المختصرة... لثمان مضي من ذي الحجة الحرام سنة خمس و تسعين و سعمائة بالقدس الشريف على يد مؤلفها احمد بن محمد بن عماد (الدين ابن علی) ابن الهائم الشافعي عفی الله عنه.

۱. نسخه برگردان این کتاب به کوشش ایرج افشار و مرتضی تیموری به سال ۱۳۵۳ هـ در دانشگاه اصفهان به چاپ رسیده است.

۲. دکتر محفوظ در مقاله «نفاث المخطوطات العربية في ایران» اشاره کرده که مؤلف نسخه را به خط خودش تصحیح کرده ولی فهرست نویس دانشگاه به ذکر عبارت (دارای بلاغ قرائت و حواشی) اکتفا کرده است.

شاه شجاع در جنگ با برادرش شاه محمود بر سر حکومت اصفهان و فتح اصفهان به دست وی نوشته شده است.

خطبه جنگ موسوم به «کنز الجواهر من لطایف الاکابر» (ص ۲- ۶) و عناوین بعضی بخش‌ها ظاهراً به خط محمود بن مسعود المذهب مشهور به نجم‌الدین محمود مذهب نوشته شده است. در این جنگ نفیس دستخط سید شریف جرجانی (نویسنده و کتاب رساله ۴ (ص ۳۶)، عقیف‌الدین مسعود کازرونی (ص ۱۰۶)، شرف‌الدین عمر شبانکاره (ص ۱۴۷)، محمد بن محمود فالی سیرافی (ص ۸۶)، عبدالله بلیانی (ص ۶۴۳)، قاضی عضدالدین ایجی (ص ۶۴۶) و بسیاری از علما و دانشمندان دیگر آمده است.^۱

۱۸ * نسخ و نستعلیق ۷۷۲ و ۷۸۲ هـ در

شیراز. این جنگ ظاهراً طبق یادداشت الصافی بر آن به شماره (۹۴۰) مورخ ۷ دی ۱۳۰۵ ابتدا متعلق به کتابخانه عمومی اصفهان بوده است، سپس از سال ۱۳۱۲ هـ ش با شماره (۳۱۲۱۰) در تملک کتابخانه شهرداری اصفهان درآمد و بعد از آن در سال ۱۳۵۳ هـ ش به دانشگاه اصفهان انتقال یافته است. عناوین با مرکب قرمز، کاغذ سمرقندی، ۴۷۶ گ، ۱۵ س [نشریه نسخه‌های خطی ۴/۴۷۰ و نامه بهارستان ۷ و ۸، ص ۳۵-۶۲].

[9730] ذکرى الشيعة في أحكام الشريعة (عربی)

محمد بن مکی عاملی شهید اول (۷۳۴-۷۸۶ هـ) فقه استدلالی در چهار قطب عبادات، عقود، ایقاعات، سیاسات، با مقدمه‌ای اصولی و فقهی در هفت اشاره، تنها جلد اول آن در طهارت و صلاة در ۲۱ صفر ۷۸۴ هـ تألیف شده است.

آغاز [مرعشی ش ۱۳۴۸]: الحمد لله الذي شرع الاسلام منهل شرائعه للواردين و أوضح اعلامه للمرتادين و أعز أركانه على المقاليين... انجم [مرعشی ش ۱۳۴۸]:... و يمكن ان يريد

من حقوقه، علیه افضل الصلاة والسلام و فيه اربعة ابواب...

انجام... قوله البعير الفالج هو البعير العظيم... وبعد فقد انهت کتابي هذا الى... صلاة دائمة بدوام السموات والأرضين و سلم تسليما كثيرا.

۲۱ * نسخ سده ۸ هـ، دارای انهاء به خط

مؤلف برای محمد بن الحی در پایان نسخه، با بلاغ قرائت و مقابله و تصحیح، فهرس، عنوان‌ها و نشان‌ها قرمز، ۱۷۹ گ، ۲۱ س، (۱۳۰۱۳) [مرعشی ۲۷/۳۳ و ۲۸].

[9734] الدرر المفید للمستترشد المرید (عربی)

از مؤلفی ناشناخته

کتابی در اخلاق و سیاست با ۱۲ باب. باب اول (فی فضیلة العلم و الحکمة)، باب یازدهم (فی معرفة الطباع الرذلة) و باب دوازدهم (خاتمة الكتاب من المثور ما ورد عن امیر المؤمنین و الانمة من اولاده). در آن از شهاب‌الدین محمد و محمد بن عبدوس در کتاب «الوزراء» و از «کتاب الفردوس» ابن شیرویه دیلمی و از وزیر ابوالحسن بن احمد و از کتاب «العقد» ابی عمر نقل شده است.

آغاز: بسمله، و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین. معاشر الاخوان ائیدکم الله... أما بعد فهذا الكتاب... يتضمن کُلّ فنّ غریب من أحكام نبویة و علوم شرعیة و نوامیس فلسفیة و و دلائل عقلیة و آداب حسنة...

* نسخ سده ۸ هـ، بلاغ سماع از مؤلف دارد با

عبارت (بلغ سماعاً من مؤلفه ابقاء الله)، دارای

تصحیح و خط خوردگی است، ۱۶۲ برگ آغاز

۱۹ * نسخ شارح در ۷۹۵ هـ در قدس

شریف، دارای نشان وقف در ۱۲۶ ر، عنوان و جدول شنکرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۱۲۶ پ - ۱۶۲ ر، ۱۵ س، (۱۳۳۰/۲) [دانشگاه ۸/۸-۱۱].

[9732] مراد التندقیق و مقاصد التحقیق (عربی)

علامه حلی، حسن بن یوسف (۶۴۸-۷۲۶ هـ)

در منطق و طبیعی و الهی. علامه حلی آن را برای کتابخانه صاحب دیوان سعدالدین ساخته است.

۲۰ * نسخ آغاز سده ۸ هـ، دارای اجازة

علامه حلی به شمس‌الدین محمد بن ابی طالب بن

محمد آوی مورخ جمادی الثانی ۷۱۰ هـ در

سلطانیه در پشت نخستین برگ کهن، همچنین

اجازة فخر المحققین پسر علامه به همان آوی

مورخ ۷۱۰ هـ در صفحه عنوان مشهود است، بلاغ

قرائت «بلغت قرائة ائیده الله» دارد، دارای تملک

فتح‌الله خواجگی شیرازی انصاری و اهداء نسخه

گویا از هو به پسر خود همام‌الدین محمد در ذی

الحجه ۷۶۷ هـ و تملک محمد بن محمد بن

ابی طالب الطیب آوی و اهداء نسخه گویا از هو به

پسر خود صدرالدین احمد در آغاز رجب ۸۲۰ هـ

و تملک حاجی محمد حنیفه مراغی، کراسه‌های ده

برگی دارد، حواشی ریزتر با نشان (ن)، عنوان

شنکرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج تریاکسی،

۱۱۱ گ، ۱۷ س، (۲۳۰۱) [دانشگاه ۹۳۴/۹].

[9733] توثیق عمری الایمان فی تفضیل حبیب

الرحمن (عربی)

قاضی شرف‌الدین هبة‌الله بن عبدالرحیم حموی،

ابن بارزی (د: ۷۳۸ هـ)

به توضیحات شماره [1974] دفتر یکم «نسخه

پژوهی» ص ۳۳۲ بنگرید.

آغاز موجود... النوع العاشر فیما يجب علی الأنام

۱. به توضیحات ذیل ش (۱۴) بنگرید.

۲. صاحب ذریعه معتقد است چنین تصحیحاتی را غیر از

مؤلف شخص دیگری نمی‌تواند انجام داده باشد و خط آن

متأخر از قرن ۷ هـ است. (الذریعه ۷۲/۸) و معهد

المخطوطات نسخه را خط مؤلف و مربوط به قرن ۶ هـ

معرفی می‌کند. (معهد المخطوطات ۴۱/۳).

حلی به نظر می‌رسد: (کتاب کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد املاء العبد الفقیر الی الله تعالی حسن بن یوسف بن مطهر غفر الله له و لوالدیه و للمؤمنین) و در پایان کتاب نیز این جمله مرقوم است: (... کتب العبد الفقیر الی الله تعالی حسن بن یوسف بن مطهر مصنف الكتاب و صلی الله علی سید المرسلین...), در همان پشت ورق اول این عبارت به خط فخرالمحققین پسر علامه حلی دیده می‌شود: (محمد بن حسن بن مطهر یثق بالله و علیه یتوکل) (۹۰۰۶/۱۲) [مجلس ۳۹۰/۲].

[9737] المسائل الفقهية (عربی)

محمد بن حسن بن یوسف حلی، فخرالمحققین (د: ۷۷۱ هـ)
پاسخ‌های فخرالمحققین حلی است به پرسش‌های شخصی شاید مهتا. اول سؤال آمده با عنوان «المسئله» بعد فخرالمحققین با امضای (محمد بن المطهر) در زیر سؤال‌ها پاسخ داده است.

۲۴ * نسخ سده ۸ هـ، پاسخ‌ها به خط خود حلی است، انجام افتاده، کاغذ سمرقندی، ۱۶ گ، ۱۹ س (۱۸۰۴) [دانشگاه ۳۸۰/۸].

۱. بنا بر اطلاع فهرست نویسنده نسخه در قرن ۹ هـ کتابت شده است. به این اعتبار نسخه ابتدا ذیل نسخه‌های قرن ۹ هـ آمده بود. در جستجوی سال درگذشت مؤلف به مقاله «عزالدین عبدالعزیز کاشی: شناسایی، کتابشناسی، نسخه جویی» از سید محمد عمادی حائری (نسخه‌پژوهی ۳۸۱/۲ - ۳۹۵) برخوردارم. در این مقاله آمده نسخه حاضر ظاهراً مسوده مؤلف است و وی در ۷۵۶ هـ زنده نبوده است، بنا بر این نسخه ظاهراً در قرن ۸ هـ نوشته شده است.

نسخه خط دیگری است. در پایان یک برگ افتادگی دارد، عنوان شنگرف، کاغذ سمرقندی، ۱۶ گ، ۱۹ س، (۱۷۸۵) [دانشگاه ۳۳۷/۸].

[9735] شرح المفصل (عربی)

عبدالعزیز بن ابی‌الغنائم ابن احمد بن ابی‌الفضایل کاشی (بین ۷۲۳-۷۵۶ هـ)
شرحی مزجی «المفصل» زمخشری (د: ۵۳۸ هـ) با عناوین (قال رحمه الله، غیرها، تلخیص، ما یتعلق بلفظ المتن، ما یتعلق بغيره) در هر بند آن از ابن حاجب و شارح الباب یاد شده است.

آغاز: بسمله و به التوفیق و علیه التکلان قال الامام العلامة محمود بن عمر الزمخشری رحمه الله علیه: الله احمد علی ان جعلنی... اللغة و غیرها...

انجام: امتناع الادغام كما فی ظللت و نحوه... تمت
کتابه هذا الشرح علی یدی مؤلفه عبدالعزیز بن ابی‌الغنائم ابن احمد ابی‌الفضایل الكاشي... بقریه قمصر من قری مدینه کاشان حماها الله تعالی عن حوادث الزمان و صوارف الحدثان.

۲۲ * نسخ گویا شارح در قرن ۸ هـ^۱ به قرینه خط خوردگیها و افزوده‌ها در متن و هامش، عنوان و نشان شنگرف، کاغذ ترمه، جلد میشن، ۲۸۸ گ، ۲۹ س (۱۳۹۲) (ملک ۴۴۷/۱ و ۴۴۸).

[9736] کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد (عربی)

حسن بن یوسف بن علی بن مطهر علامه حلی (۶۴۸-۷۲۶ هـ)

شرح متوسطی بر قسمت کلامی «تجرید الاعتقاد» خواجه نصیرالدین طوسی با عنوان (قال - اقول). در بعضی نسخه‌ها تاریخ پایان شرح ۱۵ ربیع الاول ۶۹۶ هـ است. آغاز: الحمد لله القاهر سلطانه العظیم شأنه الواضح برهانه...

۲۳ * نوشته سده ۸ هـ، فهرست‌نویسنده معتقد است عبارت ذیل در پشت ورق اول خط علامه

نسخه‌های اصل از سده نهم هجری

کمال‌الدین محمد دمیری این شرح را در چهار روز به سال ۷۶۷ هـ تلخیص کرده است.

آغاز: الحمد لله الذي شرح صدر من تأدب و رفع قدر من تأهل للعلم و تأهب...

انجام: ... و قال ابوالطيب و يعرف الامر قبل موقعه فما له بعد فکرة ندم... سنة سبع و ستين و سبعمانه.

۴۶ * نسخ محمد بن ابی بکر بن محمد خطیب سمودی، شاگرد مؤلف، در ۲۴ شوال ۸۰۵ هـ، نسخه دارای اجازه به خط مؤلف است و حواشی از دمیری دارد، کاغذ سمرقندی، ۶۸ گ، ۲۵ س (۱۷۶۹) [دانشگاه تهران ۳۰۵/۸ و معهد المخطوطات ۴۲/۳].

[9741] شرح الألفية (عربی)

ابراهیم بن منصور بن علی بحرانی اوالی (ق ۹ هـ) شرحی است متوسط با عناوین «قال طاب ثراه - اقول» بر کتاب «الالفیه» شهید اول (د: ۷۸۶ هـ). این شرح در سه شنبه سال ۸۰۷ هـ به پایان رسیده است.

آغاز موجود: ...الی آخر وقتها طمعاً فی وجود ما ستر به فان لم یجده صلی جالساً مطلقاً، السادس قال...

۲۷ * نسخ ۸۰۷ هـ، نسخه مصحح است و حاشیه نویسی مختصر دارد، جلد تیماج صورتی، گ ۲۵ - ۱۰۱ (۲۰۹/۳) [فاضل خوانساری ۱۶۱/۱ و مرکز احیا (عکسی) ۱۱۱/۲].

[9742] ضوء الصبح المسفر و جنى الروح المثمر (عربی)

احمد بن علی قلقشندی (۷۵۶ - ۸۲۱ هـ)

۱. احتمالاً این نسخه خط مؤلف نیست و تاریخ تألیف کتاب در پایان نسخه آمده است. انجام آن مطابق نسخه ش (۸۴۴) دانشگاه (۴۱۶/۲) است.

[9738] کفایه (عربی)

از مؤلفی ناشناخته در عسلم کتابت و آداب نوشته‌های شرعی و قباله‌ها است.

آغاز: الحمد لله الذي قدر المقادير على ما يشاء. انجام: ... فنعم المولى و نعم النصير.

۲۵ * نسخ علی بن عمر بن علی قراباغی در ۸۰۰ هـ، احتمال دارد نسخه به خط مؤلف باشد، ۱۰۲ گ، ۱۷ س، (۴۳۹۶ * ردیف ۱۰۱) [آستان قدس رضوی ۱۹۱/۳].

[9739] المصباح في شرح المفتاح العلوم (عربی)

سید شریف علی بن محمد جرجانی (۷۴۰ - ۸۱۶ هـ) شرحی مزجی بر بخش سوم کتاب «مفتاح العلوم» سکاکی (د: ۶۲۶ هـ) در معانی و بیان و بدیع، کتاب در اواسط شوال ۸۰۳ هـ به پایان رسیده است.

آغاز [مرعشی ش ۲۶۳۴]: نحمدک اللهم علی ما هدیتنا الیه من دقائق المعانی بیدایع البیان و اطعنا علیه...

انجام [مرعشی ش ۲۶۳۴]: و هذا آخر ما یسر الله تعالی بمنه و لطفه فی کشف فوائد هذا العلم و نظم فرائده...

* نوشته مؤلف در ۸۰۳ هـ، ۱۸۳ گ (۱/۳۸) [گلبایگانی (فهرست عززاده) ص ۶۶۶].

[9740] مختصر غیث الأدب الذي انسجم في شرح

لامية العجم (عربی)

کمال‌الدین محمد بن موسی دمیری (د: ۸۰۸ هـ) «لامیه العجم» قصیده لامیه بسیار مشهوری در آداب و اخلاق از مؤیدالدین حسین به علی طغرایسی (د: ۵۱۴ هـ) است که برابری قصیده «لامیه العرب» سروده. صلاح‌الدین خلیل بن ابیک صفدی (د: ۷۶۴ هـ) این قصیده را شرح کرده است که در آن از جنبه لغوی و ادبی آن را بررسی کرده و داستانهایی تاریخی می‌آورد.

[9745] شرح الملخص (عربی)

محمد بن محمد بن ابی طالب مشهور به همام طیب (ق ۹هـ)

۱. ازهریه ۱۷۹/۵.

۲. نسخه‌های کتابخانه ایشان اکنون به دانشکده ادبیات اصفهان منتقل شده است. فهرست بعضی از نسخه‌های این کتابخانه در مقاله «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مرحوم محمد باقر الفت اصفهانی» از مرتضی تیحوری در شماره دوم «نامه بهارستان» (ص ۱۲۵-۱۴۶) آمده است. نام این نسخه ذیل آن مقاله دیده نمی‌شود. اگر این نسخه هنوز موجود باشد شاید بتوان آن را در دانشکده ادبیات اصفهان جستجو کرد. لازم به یادآوری است در مقاله «نسایس المخطوطات العربیة فی ایران» در «معهد المخطوطات العربیة» علاوه بر نسخه فوق از مجموعه محمد باقر الفت، نسخه «مبادئ الاصول» علامه حلی به خط احمد بن ابی عبدالله آوی در ۷۰۳هـ و نیز نسخه «نهج المسترشدين» علامه، تحریر همان کاتب در ذی الحجه ۷۰۲هـ معرفی شده است. این دو نسخه ضمن کسری‌های کتابخانه مرحوم الفت در «نامه بهارستان» (۱۴۶/۲) نیز آمده است. نسخه «مبادئ الاصول» اکنون در کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی با شماره (۴/۲) [مرعشی ۱۹۸/۱] نگهداری می‌شود، و نیز نسخه «نهج المسترشدين» در کتابخانه آستان قدس رضوی با شماره (۱۰۶۵) [آستان قدس رضوی ۲۴۸/۴] محفوظ است.

۳. این نسخه در فهرست با قید (خط مؤلف) مقید نشده است و در اینجا تنها به استناد شباهت نام مؤلف و کاتب ذکر شده است. ظاهراً مؤلف همان محمد بن شریف حسینی فرزند سید شریف نویسنده «الغرة فی المنطق» است و این کتاب احتمالاً همان «الرشاد فی شرح الارشاد» عربی است. توضیح: در فهرست جدید و منتشر نشده کتابخانه آیت‌الله گلپایگانی ره، نسخه مذکور چنین معرفی شده است: الرشاد فی شرح الارشاد، از محمد بن علی بن محمد شریفی جرجانی (د: ۸۲۳هـ)، بدون نام کاتب و بدون تاریخ کتابت، گویا از سده دهم هجری. در فهرست الفبایی، نام مؤلف و تاریخ تألیف به جای نام کاتب و تاریخ کتابت آمده است.

«صبح الاعشى فی صناعة الانشاء» کتابی از ابوالعباس احمد بن علی قلقشندی (د: ۸۲۱هـ) در اسلوب نگارش و انشا در هفت جزء است که هر جزء آن، خود مجلدی بزرگ در فن نگارش است. یکی از ابواب آن در علم خط و ادوات خطاطی است. نسخه حاضر مختصر «صبح الاعشى» است. مؤلف خود این کتاب را در یک مجلد خلاصه کرده است. مطبوعه (واعظ) در قاهره به سال ۱۳۲۴هـ این مختصر را در ۴۸۲ ص چاپ کرده است.^۱

* نوشته مؤلف در ۸۲۱هـ، نسخه در کتابخانه مرحوم محمد باقر الفت اصفهانی بوده است.^۲
[معهد المخطوطات العربیة ۲۵/۳].

[9743] مقاصد الالحان (فارسی)

عبدالقادر بن غیبی حافظ مراغی الموسیقار (۷۵۴-۸۳۷هـ)

دوازده باب در موسیقی تألیف ۸۲۱هـ.
آغاز: الحمد لله الذی زین الاصوات بطیب الالحان والنعتمات.
انجام: ... و درین مختصر برین قدر اکتفا کردیم و الله اعلم بالصواب.

۲۸ * نوشته مؤلف در ۸۲۱هـ، پاره‌ای اشعار فارسی و ترکی موافق الحان نیز از مصنف و به خط اوست، اسامی و دوایر به شنگرف، ۷۷گ، ۱۵ و ۱۶ س (۵۳۹۰ * ردیف: ۱۶۳) [آستان قدس رضوی ۳۵۰/۳ و ۴۴۲/۸].

[9744] شرح مختصر ارشاد الهادی (عربی)

محمد شریف حسینی (ق ۹هـ)

شرح مختصری است بر رساله ارشاد الهادی سعدالدین تفتازانی در نحو، تفتازانی آن را به سال ۷۷۸هـ در خوارزم برای فرزندش تألیف کرده است.

* نوشته محمد حسینی در ۸۲۳هـ ۴۴ گ
(۲) [گلپایگانی (فهرست عرب‌زاده) ص ۴۷۲].
۱۹۸

ه یا ۸۱۸ ه ذکر کرده است. با توجه به تاریخ تحریر نسخه حاضر، به نظر می آید تاریخ دوم صحیحتر باشد. آغاز: بسمله، الحمد لله العالم بنسبة القطر الى المحيط، العارف بمقدار كل المركب و البسيط... انجام:... فی الجدول صحیحاً و هذا آخر ما أردنا ایراده، و الحمد لله رب العالمین و العاقبة للمتقین، کتبه مؤلفه أصغر عبادالله تعالی جمشید بن مسعود بن محمود بن محمد الطیب الکاشانی الملقب بغیاث الدین أحسن الله أحواله فی أواسط شعبان المعظم سنه ۸۲۷ الهجریه.

۳۱ * نسخ مؤلف در اواسط شعبان ۸۲۷ ه.

نسخه در تملک شیخ بهایی بوده و وی در گ ۱ ب با خطوط گوناگون تعلیق و طغرا مطالبی نوشته است، از جمله مرقوم داشته، «الرسالة المحيطية و هي نسخة الأصل بخط مؤلفها الأجل الأفضل بطلمیوس زمانه مولانا غیاث الدین جمشید الکاشانی طاب ثراه، حرّره الفقیر بهاء الدین محمد العاملي»، ارقام و دوایر و جداول شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد پارچه‌ای، ۲۹ گ، ۲۱ س (۵۲۸۹) [آستان قدس رضوی ۳/۳۵۰ و ۸/۴۲۵].

[9748] الحجّة (لسرقات ابن حجة) (عربی)

شمس الدین محمد بن حسن نواجی (د: ۸۵۹ ه) کتابی است در نقد تقی الدین معروف به ابن حجة. مؤلف با آن که از دوستان وی بوده است او را رها کرده و بر ضد وی قیام نموده است. مؤلف این کتاب را از ذی قعدة ۸۲۸ ه تاریخ الاول ۸۳۰ ه تدوین کرده است. آغاز: الحمد لله الذي أمرنا ان نؤدى الامانات الى أهلها...

۱. رساله دیگری از همین مؤلف با نام «رساله فی المنطق» در همین بخش آمده است.
۲. توضیح: در الثرات العربی (ج ۴ ص ۱۲۵) «الفرّة فی المنطق» با همین آغاز، ترجمه رساله کبری دانسته شده است.

شرح مزجی «الملخص فی الهيئة» تألیف محمود بن محمد بن عمر چغمینی خوارزمی است. شارح این نسخه را به خط خود برای قاضی القضاة؟ نوشته است. «كشف الظنون» تاریخ تألیف این شرح را ۸۱۳ ه و «فهرست مجلس» ۸۰۸ ه و همین فهرست تاریخ اتمام شرح و تحریر را ۸۲۴ ه ثبت کرده است.

آغاز: الحمد لله الذي خلق السموات والأرضين ...

۲۹ * نسخ مؤلف در ۸۲۴ ه، ۷۸ گ، ۲۰ س

(۸۵۰۸) [مجلس ۱۰۶/۲ و معهد المخطوطات ش

۲۶، ص ۲۹].

[9746] الغرّة فی المنطق (عربی)

شمس الدین محمد بن شریف حسینی ابن شریف جرجانی (د: ۸۳۸ ه) ۱

مختصری در مباحث کلی علم منطق و در حقیقت تعریب رساله صغرای والد مؤلف میر سید شریف است. ۲ وی این رساله را در ۸۲۴ ه در بلاد فارس نوشته است.

آغاز: بسمله، منطق کل منطبق. نشر محامده خلیق و ذکر مادحه حقیق و بسط موایده یلیق...

انجام: ذلك لجواز اصماعها صدقاً و عليك بتصفح الأمثلة. تسويده في العصر الأول... و صلى الله على محمد سيدنا محمد و آله أجمعين.

۳۰ * نستعلیق مؤلف در ۸۲۴ ه، نسخه در

حاشیه تصحیح شده و با نشان «منه سلمه الله» و

«منه» حاشیه نویسی دارد، گ ۱ ب - ۱۲، ۱۹ س

[۴۲۰/۱۷] (ملی ۴۰۸۱/۱) ع

[9747] محيطية (عربی)

غیاث الدین جمشید کاشانی (د: ۸۳۲ ه) در هندسه و استخراج محیط دایره و احتساب نسبت قطر به محیط، در ذریعه (۱۶۳/۲۰) آمده که مؤلف در اول «مفتاح الحساب» تاریخ تألیف این کتاب را ۸۲۹

انجام: الحمد لله وحده.

۳۲ ★ نسخ مؤلف در رجب ۸۳۰ هـ، وی این نسخه را برای خود نوشته و مقابله کرده است. ۱۳۶ گ، ۲۱ س (۴۳۱۵ * ردیف: ۲۰) [آستان قدس رضوی ۱۶۳/۳].

[9751] معالم الدین فی فقه آل یس (عربی)

ابن القطان شمس‌الدین محمد بن زین‌الدین علی بن شجاع انصاری حلی (ق ۹ هـ)
کتاب فقهی مختصری است از طهارت تا دیات با اشاره به ادله و اقوال در چهار قسم عبادات، معاملات، عقود، ایقاعات.

آغاز: [مرعشی ش ۳۹۹]: الحمد لله الذي خلقني من ولد آدم الذي كرم و جعله من أمة محمد التي سلم...

۳۵ ★ نسخ حدود ۱۹ جمادی الاولی ۸۲۶ هـ در هامش خط مؤلف دیده می‌شود، در صفحه عنوان اجازه‌ای است از او به همان تاریخ. بلاغ قرائت دارد، در بالای نخستین صفحه خط عزالدین ابو عبدالله حسین بن حیدر بن حیدر بن قمر بن علی حسینی کرکی عاملی دیده می‌شود، نسخه در انجام افتادگی دارد و تا مسئله چهار از فصل سه (تازع) کتاب صلح است، عنوان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد مقوایی، ۱۰۲ گ، ۱۹ س (۱۸۲۱) [دانشگاه ۴۱۷۲۸ و معهد المخطوطات ۱۲۰/۳].

[9749] اجازتان روايتان (عربی)

دو اجازه‌ی روایی است از علمای اهل سنت برای جلال‌الدین صدیق (طسی). اجازه اول از امام ابن‌العلاء به تاریخ ۲۱ ذی‌الحجه ۸۳۱ هـ در آن تصریح شده که صدیق مقداری از تفسیر کشاف را در کرمان بر او خوانده است.

اجازه دوم از عبدالغفار بن سعد (سعید) بن عبدالله در تاریخ نیمه ذی‌الحجه ۸۳۱ هـ.

۳۳ ★ خط اصل در ۸۳۱ هـ، جلد تیماج قرمز، (۲۳۹/۱۱) [فاضل خوانساری ۲۰۲/۱ و عکسی احیا ۲۱۰/۱].

[9750] انتخاب السامي في الاسامي (عربی - فارسی)

امیر حاج بن شیخ علی بن یحیی (حسین) عراقی (ق ۹ هـ)

«السامي في الاسامي» لغت‌نامه‌ای عربی به فارسی از احمد بن محمد میدانی نیشابوری (د: ۵۱۸ هـ) است و چندین بار چاپ شده است. اصل کتاب در چهار قسم است. در این انتخاب قسم اول یعنی شرعیات حذف شده است. منتخب آن را برای فرزند خود شیخ علی برگزیده و در اواسط صفر ۸۳۳ هـ به پایان رسانده است. آغاز: بسم الله الحمد لله لا یتیم امر دون حمده ولا یبلغ وصف کنه قدره و مجده...

انجام: ... و من ولیهما جمیعاً صفحه الاعراض فعنان أمره بیدیه.

۳۴ ★ نسخه اصل، خط نسخ در اواسط صفر ۸۳۳ هـ، کاغذ سمرقندی، جلد چرمی، ۹۴ گ، ۱۹ س (۳۷۰۷) [آستان قدس رضوی ۱۱/۱۳].

[9752] تکملة الدروس الشرعية (عربی)

سید جعفر بن احمد ملحوس حسنی (ق ۹ هـ)
چون کتاب الدروس به علت شهادت شهید اول ناتمام ماند و مورد توجه فقها بود مؤلف به تکمیل آن همت کرد و با همان روش اصل و با عناوین (درس - درس) در ۲۶ رجب ۸۳۶ هـ به پایان رساند. نسخه (کتاب الحجج) تا انتهای (دیات) است.
آغاز: و يقدم قول الرهن لو ادعى دخول الشجر في رهن الأرض اذا انكر...

انجام: ... واقف الفراغ من جمعه و کتابته آخر نهار العصر سادس عشرین شهر رجب الأصب مبارک سنه ستة و ثلاثین و ثمانمائة هجرية نبوية علی يد العبد الضعيف جعفر بن احمد الملحوس الحسني و الحمد لله رب العالمين.

جلال‌الدین امیر فیروزشاه؟ (ظاهراً تاج‌الدین فیروزشاه از سلاطین بهمنی دکن) تألیف کرده است. نویسنده دارای آثاری متعدد و عمومی میر جمال‌الدین محدث هروی از علمای عصر شاه اسماعیل (د: ۹۳۰ هـ) است.^۳

آغاز: بسم‌الله حمد و ستایش و صنوف سپاس بی‌آلایش هدیه بارگاه حضرت احدیت خداوندی که لطف جمیلش رقایع دعوات...

انجام: ... و دیگر ادعیه و اوراد که از صلحا و اولیا و اقطاب منقولست در نسخه دیگر مؤلف خواهد شد ان شاء الله... آنه مجیب الدعوات و قاضی الحاجات و دافع الملهمات و کافی المهمات و ماحی السیئات و معطفی الحسنات.

۳۷ * نسخ خوش ظاهر مؤلف در ۸۳۷ هـ، تمامی اوراق مجدول و مذهب، دارای سرلوحی به زر و مینا که قسمت عمده آن از بین رفته، کساغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۲۰۳ + ۱ گ، ۱۵ س (۳۱۸۹ * ردیف: ۱۲۹۲) [ملی تبریز ۱۲۸۹/۳ و ۱۲۹۰].

[9755] رسالة في المنطق (تعريب الكبري) (عربی)

شمس‌الدین محمد بن شریف حسینی ابن شریف جرجانی (د: ۸۳۸ هـ)
مؤلف رساله فارسی والد خود سید شریف جرجانی در منطق به نام «کبری» را به زبان عربی نقل

۱. الذریعة ۲۷۶/۳؛ طبقات اعلام الشیعة ق ۹ ص ۳۹، مرعشی ۲۵/۱۹؛ سپه سالار ۳۰/۱۳؛ مجلس ۱۰۶/۱۷؛ فهرس اعلام الذریعة ۵۹۸/۱.

۲. علی رغم تفاوت در نام پدر، نام کاتب و نام مؤلف در این نسخه بسیار شبیه است. از سویی ممکن است نام پدر مؤلف علی و لقبش بهاء‌الدین باشد و از سوی دیگر در منابع برای پدر مؤلف و خود مؤلف لقب بهاء‌الدین ثبت نشده است.

۳. طبقات اعلام الشیعة ق ۹ ص ۷۸؛ الذریعة ۲۲۸/۲۱.

۳۶ * نسخ احتمالاً به خط مؤلف در رجب ۸۳۶ هـ، در گ ۱ پ دستخط فرزند شهید اول ابوطالب محمد مشهود است، عناوین شنگرف، ۱۶۷ گ، ۲۵ س. ض (۱۴۱۳۳) [آستان قدس رضوی ۹۶/۲۰-۹۸].

[9753] تاریخ قم (فارسی)

حسن بن علی بن حسن بن عبدالملک قمی (ق ۹ هـ) کتاب ترجمه متن عربی تاریخ قم تألیف حسن بن محمد بن حسن قمی در ۳۷۸ هـ است. مترجم آن را به دستور خواجه فخرالدین ابراهیم بن عمادالدین محمود وزیر الصفی در بیست باب به فارسی برگردانده است. تاریخ نگارش این ترجمه را الذریعة و طبقات اعلام الشیعة و فهرست مرعشی ۸۶۵ هـ و فهرست سپه سالار و مجلس ۸۰۶ هـ ضبط کرده‌اند و فهرس اعلام الذریعة تاریخ در گذشت مترجم را ۸۶۵ هـ ثبت کرده است. با توجه به تحریر این نسخه در ۸۳۷ هـ به نظر می‌آید ضبط فهرست سپه سالار و مجلس و فهرس اعلام الذریعة صحیح است.^۱

* نستعلیق بهاء‌الدین حسن بن بهاء‌الدین بن

حسن بن عبدالملک حافظ در دوشنبه ۲۷ ذی الحجة ۸۳۷ هـ در قم، نسخه دارای سرلوح مذهب به زر و شنگرف و لاجورد است، سر فصلها با مرکب قرمز، ۲۲۰ گ، ۱۷ س (۱۲۴۷۲) [ملی ۶۴۷/۵ و عکسی مرعشی ۴۰۰/۱-۴۰۲].^۲

[9754] معراج الأعمال المأجورة في الأدعية و الأذکار

المأثورة و الأعمال (عربی - فارسی)

عبدالله بن عبدالرحمن دشتکی شیرازی (سید اصیل‌الدین واعظ) (د: ۸۸۳ هـ)

چهل و یک حدیث است با شرح آنها و ذکر ادعیه و اذکار بسیار متناسب با هر حدیث. مؤلف آن را به نام

[9757] یادداشت (عربی)

عبدالرحیم بن معروف رازی (د: بعد از ۸۳۹ هـ)
نویسنده در این یادداشت می‌نویسد که مدتی در شیراز نزد فضلی آن شهر به تحصیل مشغول بوده در آن اثناء نامه‌ای از سید شریف جرجانی به وی می‌رسد. سید در این نامه از او خواسته تا کلمات مسجعی را در دو بیت به نظم بیان کند تا در اول کتابی قرار دهد. رازی در پاسخ آن کلمات را در دو بیت به نظم می‌کشد.

۴۰ ★ نسخ عبدالرحیم بن معروف رازی در ۸۳۹ هـ، گ ۲۹۸، پ، ۲۹، س (۱۴۰۳۴/۶) * ثبت: [مجلس ۵۵/۳۸].

[9758] شرح الاسباب والعلامات (عربی)

نفیس بن عوض کرمانی (د: ۸۴۱ هـ)
نجیب‌الدین سمرقندی (د: ۶۱۹ هـ) بیماری‌های بدن و علامت هر یک را در «الاسباب والعلامات» فراهم آورده است. نفیس بن عوض کرمانی این کتاب را به تفصیل در اواخر صفر ۸۲۷ هـ در سمرقند شرح کرده است. آغاز کتاب: بسمله، و بعد فیقول (شارح) انی قد کنت من اهل بیت مشهورین بعهده الصناعه...

۴۱ ★ نوشته مؤلف و دیگران در ۸۴۱ هـ، ۳، ۴۸۴ گ (۲/۷۳) [گلیپایگانی (فهرست عرب زاده) ص ۴۲۷].

[9759] الفوايح المسکية فی الفواتح المکية (عربی)

عبدالرحمن بن محمد بن علی بسطامی بروسوی حنفی (د: ۸۵۸ هـ)

۱. توضیح: این رساله در التراث العربی (ج ۳ ص ۱۶) به عنوان «الذرة» در ترجمه رساله صغری معرفی شده است.
۲. رساله دیگری از همین مؤلف با نام «الذرة في المنطق» در همین بخش آمده است.
۳. توضیح: در فهرست جدید و منتشر نشده کتابخانه آیت‌الله گلیپایگانی ره، این نسخه از سده یازدهم هجری معرفی شده است، بدون نام کاتب و بدون ذکر تاریخ دقیق کتابت.

کرده^۱ و خود فوآندی بر آن افزوده است. در یک مقدمه و دو مقصد و یک خاتمه مرتب شده است.^۲
آغاز: بسمله. أحقّ منقّ نطق به اللسان أو يتلقى اليه العقول و الأذهان حمد من وجب وجوده...
انجام...: في طلب توضيحها من المعلل والمعرف. و الله اعلم بالصواب.

۳۸ ★ نستعلیق مؤلف قبل از ۸۳۸ هـ، نسخه مصحح است و با نشان «منه» حاشیه نویسی دارد، گ ۱۲ - پ - ۱۶، پ، ۱۹، س (۴۰۸۱/۲) [مجلسی ۴۲۷/۱۷].

[9756] نظم البيان = نظم مفتاح العلوم (عربی)

عبدالرحیم بن معروف رازی (د: بعد از ۸۳۹ هـ)
منظومه‌ای است در نهد بیت که شاعر در آن قسم سوم «مفتاح العلوم» سکاکی (قسم معانی و بیان) را به نظم کشیده، و سرودن آن را به سال ۸۳۹ هـ به پایان رسانیده است. شاعر بعد از اتمام منظومه، مقدمه‌ای به نثر در تعریف علم معانی و بیان و اشکالات وارده و دفع آنها در آغاز منظومه اضافه نموده است. این مقدمه در نسخه حاضر در برگ‌های ۲۹۵-۲۹۷ قرار دارد.
آغاز مقدمه: بسمله، اللهم ارنی الاشياء كما هي نحمد الله علی ما علم القرآن خلق الانسان...
انجام مقدمه: ... و للنساء نصيب مما اکتسبن و اسألوا الله من فضله ان الله بكل شيء عليم.
آغاز نظم: الاخير نطق المرء ساعة بسملا هو الحمد الحميد مهللًا...
انجام: ختمناه فی تسع ثلاثون بعدها ثمان ماتت بعد ذاک فناولا.

۳۹ ★ نسخ عبدالرحیم بن معروف رازی در ۸۳۹ هـ، در گ ۳۵۳ ر تملک علی اصغر هزار جریبی در ذی الحجة ۱۳۳۴ هـ، جلد تیماج، گ ۲۹۵ - پ - ۳۵۳، ر، ۲۹۰، س (۱۴۰۳۴/۵) * ثبت: [مجلس ۵۴/۳۸].

ابوالمعارف مولی نجم‌الدین محمد متولد یزد (۸۱۸-۸۸۵ هـ) از علما خواست که به نام او و فرزندش سالک‌الدین اجازه‌ای در این نسخه بنویسند. سپس خود وی برای فرزندش کاشف‌الدین محمد متخلص به کاشف‌الشهید (د: ۹۱۰ هـ) از علما درخواست اجازه کرد.^۲ همچنین در این جنگ برای فرزند دیگر سالک‌الدین یعنی مالک‌الدین مؤید و پسرش سالک‌الدین محمد (دوم) اجازاتی نوشته شده است.^۳ نسب این خاندان به سعدالدین محمد بحرآبادی جوینی حموی تا ابو ایوب انصاری می‌رسد. جامع جنگ نام آن را در ص ۳۴۳ «المشیخة» و در ص ۳۵۹ ضمن بی‌تی در حاشیه نسخه «کنز السالکین» نامیده است:

نسام این کردیم کنز السالکین

ز آنکه سالک را بود رشدی از این

رساله‌ای است در شش باب بدین ترتیب:

- ۱- تحسین المطالع ۲- دیوان الشرف المخلّد فی مدح القاضي ولی‌الدین محمد ۳- شفاء العلیل فی لقاء الخلیل
- ۴- فواتح الدعاء و فوایح الثناء فی مدح التوحید فی فضله و الفرید فی بذله ۵- فی السبب الباعث لانشاء هذا الكتاب الوارد بلسان الذوق من دیوان الفضل و فصل الخطاب ۶- فی فهرسة أسماء الكتب التي ألفتها فی البلاد عند وقوفی...

مؤلف در باب ششم از استادان خود و شهرهایی که رفته و کتابهای خود و سالهای ۸۰۴ و ۸۱۳ و ۸۱۶ و ۸۱۹ هـ یاد می‌کند.

آغاز: درة تاج الرسائل و غرة منهاج الوسائل فی الثناء علی جواهر کتابی... بسملة استفتحت و هو خیر الفاتحین لئن غاب...

انجام... قل للارانب ترتع حیث ما سلکوا و للظباء بلا خوف و لاحذر

۴۲ ★ نسخ ۸۴۵ هـ گویا اصل، عنوان و نشان

شنگرف، کاغذ ترمه، جلد میشن، ۶۵ گ، ۱۱ س

(۳۹۶۵) [ملک ۵۵۳/۱]

[9760] المشیخة = کنز السالکین (عربی - فارسی)

جامع: سالک‌الدین محمد بن نجم‌الدین محمد (حدود ۹۳۰ هـ)

جنگی است بسیار ارزشمند. دستخط حدود صد عالم و شاعر از تاریخ ۸۴۵ هـ و بعد از آن در این جنگ دیده می‌شود. قبل از انتقال به کتابخانه دانشگاه جزو مجموعه فخرالدین نصیری در تهران بوده است. صاحب ذریعه این نسخه را از نفیس‌ترین نفایس کتابخانه وی به شمار آورده است. (ذریعه ۱۸۷/۸ و ۱۵۸/۱۸) مالک اصلی و جامع این جنگ سالک‌الدین محمد بن نجم‌الدین محمد بن اسحاق بن موفق متخلص به سالک یزدی است (۸۴۷- حدود ۹۳۰ هـ). خط او تا صفحه پایانی نسخه مشهود است. پدر وی

۱. یادداشت‌هایی با تاریخ‌های ۱۰۲۴ هـ (ص ۳۳۸) و ۱۰۳۲ هـ (ص ۳۴۳) و ۱۰۹۸ هـ (ص ۳۲۸) نیز در این جنگ مشهود است.

۲. کاشف‌الدین محمد در زمان حیات سالک‌الدین محمد در ۹۱۰ هـ کشته شده است. به قرینه بعضی عبارات این جنگ احتمالاً سالک‌الدین محمد تا حدود ۹۳۰ هـ زنده بوده است. گواه آن یادگاری محیی بن رفیع کرمانی در سوال ۹۲۶ هـ برای سالک‌الدین (ص ۳۳۴-۳۳۶) و املائی از محمد حافظ مورخ ۹۲۳ هـ و سوال ۹۳۰ هـ در ستایش سالک‌الدین به خط سالک است. (ص ۱۴۲) بعد از درگذشت او این جنگ به فرزندان و نوادگان او منتقل شده است.

۳. به نظر می‌رسد اجازه ابوالنصر (صدرالدین محمد) بن ابی‌علی غیث‌الدین منصور دشتکی به سالک‌الدین (ص ۶۵-۷۵) در دهه سوم رجب ۹۶۶ هـ برای سواد هنام سالک‌الدین محمد نوشته شده است. دستخط او به همراه شجره خاندان سالک‌الدین در رجب ۹۷۴ هـ در ص ۳۶۱ جنگ مشهود است. بخشی از این شجره به خط سالک‌الدین اول و بخش پایانی آن به خط سالک‌الدین دوم است.

- اجازة محمود بن حسن بن یعقوب بن نصر بن حسن حسینی آملی شیرازی شافعی به سالک‌الدین در اشوال ۸۶۸ هـ (ص ۱۷-۱۹)

- اجازة علی بن محمد بن علی حافظ نایینی مشهور به وجیه به سالک‌الدین در ۹ محرم ۸۷۰ هـ (ص ۲۰۲)

- اجازة یحیی بن عماد بن محمد سلامی شافعی قزوینی مدنی به سالک‌الدین در ۲۰/۸۷۰ هـ (ص ۱۹۰)

- اجازة (مولانا جلال‌الدین) ابو عبدالله محمد بن اسعد بن محمد صدیقی (دوانی) (د: ۹۰۸ هـ) به سالک‌الدین و پدرش در ۸۷۴ هـ پس از دیدن و آشنایی با آنها (ص ۲۲-۲۵)

- اجازة حسن بن محمد ایچی شبانکاره‌ای به سالک‌الدین در اول رجب ۸۷۵ هـ (ص ۲۶-۲۸)

- اجازة ابوالوقت محمد بن عبدالملک بن علی بن علی بن مبارکشاه کبری صدیقی قرشی ساوجی شیرازی به سالک‌الدین در ۸۷۸ هـ در یزد (ص ۲۹-۳۰)
- اشعار جمال‌الدین محمد جمالی (پیر جمال اردستانی) (د: ۸۷۹ هـ) (ص ۱۰۸)

- تفسیر حدیث نبوی از سید اصیل‌الدین عبدالله حسینی دشتکی شیرازی (د: ۸۸۳ هـ) (ص ۱۹۲-۱۹۳)
- اجازة شرف‌الدین علی بن عبدالله بن محمود بن

شیفکی [ذریعه: شیفکی] شافعی به سالک‌الدین در ۸۸۵ هـ در یزد (ص ۳۷-۴۴)

- اجازة محمد بن فتح الله حجازی حقیقی قزوینی به سالک در ذی قعدة ۸۸۷ هـ در قزوین (ص ۲۲۸-۲۳۳)
- اجازة فخرالاسلام عبدالله بن محمد سعیدی

عدوی قرشی شافعی عراقی [ذریعه: عدوسی عرشی] به سالک در ذی حجه ۸۸۷ هـ

- اجازة احمد بن صفی‌الدین عبدالرحمن بن نور الشریعه محمد ایچی (ایگی) حسینی سنی به سالک‌الدین و پسرش کاشف‌الدین محمد در جمادی الثاني ۸۹۱ هـ (ص ۲۲۳-۲۲۶)

- اجازة حسن بن محمود بن حسن حسینی داعوی به کاشف‌الدین در چهارشنبه ۹ جمادی الثاني ۸۹۳ هـ [ذریعه: به سالک و پسرش در یزد] (ص ۲۴۶-۲۴۸)

شاعران و عرفا و علمایی که در قرن ۹ هـ اشعار و اجازات و مطالب خود را به خط خویش در این جنگ نوشته‌اند از این قرارند:

- اجازة نظام‌الدین اسحق بن موفق به پسر خود نجم‌الدین محمد در ۲۷ ذی حجه ۸۴۵ هـ (ص ۸۵-۸۷)

- اجازة علی بن محمد بن علی بن شمس‌الدین محمد حافظ نایینی مشهور به وجیه بن نجم‌الدین محمد پسر نظام‌الدین اسحق پسر نجم‌الدین موفق سعیدی بحرآبادی یزدی در پایان رجب ۸۴۸ هـ (ص ۱۹۵-۲۰۱)

- اجازة صدر بن محمد بن علی رواسی عکاشی خلیفه شیخ زین‌الدین و در گذشته ۸۷۱ هـ به نظام‌الدین اسحاق سعیدی بحرآبادی حموی [ذریعه: به نجم‌الدین محمد] در آغاز ذی حجه ۸۵۰ هـ (ص ۱۸۹-۱۹۰)

- اجازة صدیق بن ابراهیم بن ناصر احمدآبادی [ذریعه: ابراهیم بن ناصر احمدی] به سالک‌الدین و پدرش در دهه سوم رمضان ۸۵۴ هـ (ص ۴۹-۵۱)

- اجازة طاهر بن عرب بن ابراهیم حافظ (صاحب آثار متعدد) برای سالک‌الدین [ذریعه: طاهر بن عرب اصفهانی به نجم‌الدین] در نیماورد سپاهان (ص ۱۱-۱۴)

- اجازة تاج سعیدی ابوالفتح محمد هادی بن ابی نصر محمود بن ابی سعید سعدالدین مسعود حسینی سعیدی عراقی به سالک‌الدین و نجم‌الدین ابی سالک محمد در ۸۶۳۷/۱۰ هـ، سلسله نسب مخبر هم در این اجازة آمده است. (ص ۲۰۳-۲۱۰)

- اجازة سلام‌الله بن علی بن مطهر کوبانی شافعی به سالک محمد فرزند [نجم‌الدین محمد بن] نظام‌الدین ابی محمد اسحق بن نجم‌الدین موفق بحرآبادی یزدی حموی [ذریعه: کبری شافعی کرمانی به نجم‌الدین محمد] در ۸۶۳ هـ در سپاهان (ص ۱-۵)

- رباعی شاه طالب شیرازی بسطامی شافعی در ستایش سالک‌الدین در رجب ۸۶۴ هـ (ص ۹۴)

- شعر نورالدین محمد آذری (د: ۸۶۶ هـ) در ستایش سالک‌الدین (ص ۲۵۰)

عنوان به خط کهن و پیش از آن به خط یاستانی، با تملک محمدصالح بن حاجی محمود شریف و مرشد بن علاء سلمانی و علی محمد بن ابی قاسم شریف زنجانی در جمادی الاولی ۱۲۷۸ هـ، دارای مهر وقف محمدهادی، عنوان و نشان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ص ۲۵۹-۳۸۸، ۱۴ ص [۲/۲۴۱۷] [دانشگاه ۱۰۵۳/۹-۱۰۵۴].

[9762] الفرق بین الالحاد و التوحید (عربی)

ابی اسحاق بن نظام بن منصور (ق ۹ هـ) مختصری است کلامی بین الحاد و زندقه و تعطیل با توحید که مؤلف به عنوان بهترین هدیه برای جلال‌الدین صدیق طوسی به هنگام اقامت وی در یزد نگاشته است. وی این رساله را در دهه اول ذی قعدة ۸۵۲ هـ به پایان برده است.

آغاز: بسملة الحمد لله على ما اصطلينا من اشعة لمعات جماله بشهاب قيس تلالاً في مرآة جلال صديق...

۴۵ * نسخ مایل به شکسته مؤلف در ۸۵۲ هـ، در حاشیه اضافاتی از مؤلف دارد، این رساله ضمن مجموعه‌ای آمده است که بعضی قسمتهای ش (۱) این مجموعه با عنوان «الدعوات و الفوائد» به خط محقق کرکی (۸۷۰ - ۹۴۰ هـ) و رساله دوم و سوم آن منقول از خط وی است، تمام رسالات مجموعه تصحیح شده و حاشیه‌نویسی دارد، جلد تیماج قرمز، گ ۱۳۴ پ - ۱۳۶ پ [۱۲/۲۳۹] [فاضل خوانساری ۲۰۲/۱ و مرکز احیا (عکسی) ۲۱۱/۱].

[9763] مفردة امام ابو عمر بن العلاء البصري (فارسی)

عبداللطیف بن کمال‌الدین ملقب به ماشاذه کرمانی و محمد بن محمد بن محمد جابری شیرازی معلم قاری (ق ۹ هـ)

مفردة ابن ابی العلاء بصری در تجوید از روی دو

- اجازه‌ای از عبدالعزیز بن عبدالله شهبانکی (؟) [ذریعه: شهبامکی به سالک‌الدین] در رجب ۸۹۴ هـ (ص ۳۵۵-۳۵۷) [آغاز و انجام ناقص]

- اجازه ابو اسحق محمد بن عقیف‌الدین عبدالله تبریزی فارسی به سالک‌الدین در اواخر رمضان ۸۹۷ هـ (ص ۲۶۳-۲۶۴)

آغاز: بسملة الحمد لله الذي ألف بين قلوب عبادة المؤمنين بنواتح نسائم الانس و النعم...

۴۳ * نسخ و نستعلیق ۸۴۵-۱۰۹۸ هـ به خط علمایی که در آن اجازاتی دارند و عباراتی نوشته‌اند، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج مشکئی، ۳۶۱ ص [۲۱۴۳] [دانشگاه ۷۸۰/۹-۸۰۳].

[9761] حل مسئله الاقبال والادبار اختراع ابراهیم بن

نصر بن سنان (عربی)

شیخ‌زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی کوبنانی (د: ۸۸۶ هـ)

حل مسئله‌ای از ابراهیم بن نصر بن سنان. مصنف آن را در ربیع الاول ۸۴۶ هـ در ساری به نام امیر معین‌الدین عبدالکریم به پایان رسانده است. حل این مسئله ناظر بر شرح تذکره نصیری به خواجه نصیر در علم هیأت است.

آغاز: بسملة و به نستعين. لله المنة على ما يتيح من مفاتيح رحمته لعباده فيقبل بعضهم للاهداء الي معاده... و بعد فلقد رأيت من أعظم الزمان... كثيرا ما يتسائلون عن مسئله الاقبال و الادبار على ما اخترعه ابراهيم بن نصر بن سنان و لعمرى انها من بدائع التخيلات و دقائق المعضلات...

انجام... ابتلاء لهم بذلك و لتقتصر اذبال الكلام هنا لك حامدين لله... فى ربیع الاول سنة ۸۴۶ ببلدة ساری... و رتب هولاء الكلمات... ابو اسحق شیخ‌زاده ابن الخادم البرهانی الكوبنانی.

۴۴ * نوشته مؤلف در ربیع الاول ۸۴۶ هـ یا

بعد از آن، فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه

عبارات آن از شدت ایجاز تقریباً مبهم و معماگونه به نظر می‌رسند.

به همین سبب شاگرد مؤلف محمد بن محمد بن امیر الحاج حلبی (د: ۸۷۹ هـ) و دیگران به شرح آن پرداخته‌اند.

آغاز: بسمله. قال سیدنا و مولانا الشیخ الامام العالم العلامة فرید دهره... الحمد لله الذی انشاء هذا العالم البدیع بلا مثال سابق...

انجام:... و علی هذا ما ذکر بعض المتأخرین... و تخصیص عمومها و لم یدر مثله هی غیرهم الان لانقراض اتباعهم و هو صحیح.

۴۷ ★ نسخ علی بن سفی سودون بن عبدالله

ابراهیمی حنفی در ۸۵۴ هـ، کاتب نسخه را بر مؤلف

خوانده و وی نسخه را تصحیح و صحت آن را تایید

کرده است، پشت برگ نام مؤلف و کتاب به زر،

رتوس مطالب به شنگرف، نسخه نفیس و نادر

است، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۶ + ۱۶۷ گ،

۲۱ س (۳۳۶۹ * ردیف: ۱۰۶۶) [صلی تبریز

۱۵۶/۳ و نشریه ۲۹۱/۴].

(فارسی)

[9765] حلیه جلال

نورالدین عبدالرحمن جامی (۸۱۷-۸۹۸ هـ)

رساله‌ای است در معما و اقسام و اصول و محاسن

آن. از قدیمی‌ترین مصنفات جامی است و آن را در

۸۵۶ هـ به نام میرزا ابوالقاسم بابر (د: ۸۶۱ هـ) نگاشته

است. شامل یک افسر و سه عقد و یک خلخال است.

آغاز: بعد از گشایش مقال بستایش خجسته مآل

دانایی که معمای حقیقت ناتش در ملابس اسماء...

انجام: تمام شد تسوید این بیاض و ترشیح این

ریاض بر دست متجرع جام تلخکامی عبدالرحمن بن

احمد الجامی، و فقه الله لحل معمای اسمایه الحسنی و

الکشف عن الغاز صفاته العلیا بسنة ستة و خمسين و

ثمانیاه.

روایت «دوری» و «سوسی» از کتاب شاطیبه و تیسیر است.

بخش اصول آن را عبداللطیف بن کمال‌الدین علی

ملقب به ماشاذه کرمانی و بخش فرش آن را محمد بن

محمد بن محمد بن محمد بن سلیمان جابری شیرازی

معلم قاری نوشته است. شمار ابواب آن به تعداد

حروف الفبای عربی به علاوه باب الاستعاذه و باب

البسمله و باب الادغام و افزودن فصول و مسائلی بر آن

است. نویسنده فرش نیز باب مستغلی به نام «باب فرش

الحروف» بدان ضمیمه کرده است.

آغاز اصول:... سنه ثمان و ستین بود و گفته‌اند سنه

سبعین و غیر این...

آغاز فرش: باب فرش الحروف. بدانکه فرش

بمعنی نشر است و در فرش حروف به...

انجام نسخه:... و باز در حالت ادغام... اعتبار کند

دویست و هفتاد و هشت گردد.

انجام اصول:... ص الناس الناس پنج موضع است هر

پنج را بروایه دوری اماله کنند و الله اعلم.

انجام فرش:... عفا الله عنا و عنهم و عن جمیع علماء

القراءه و التفسیر و الحدیث آمین و الحمد لله رب

العالمین.

۴۶ ★ نسخ و نستعلیق مؤلفان در ۸۵۲ هـ

(انجام اصول) و ۹۰۴ هـ (انجام فرش)، ابواب و

فصول و علائم شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد

تیماج، ۶۷ گ (۲۹ + ۳۸ گ)، ۱۴ س (۳۲۴۶ *
ردیف: ۱۰۹۸) [صلی تبریز ۱۰۸۴/۳].

[9764] کتاب التحریر فی اصول الفقه (عربی)

محمد بن (قاضی القضاة همام‌الدین) عبدالواحد بن

عبدالحمید اسکندری سیواسی مشهور به ابن همام

حنفی (کمال‌الدین ابو عبدالله) (د: ۸۶۱ هـ)

کتابی است مختصر و علمی در اصول فقه در یک

مقدمه و سه مقاله.

ملخص چغمینی در علم شیأت تألیف شعبان ۸۵۸ هـ
 آغاز: تنمیق و تعلیق علی تحقیق و تدقیق للمولی...
 موسی پادشا... قاضی زاده قدس سره فی شرح
 الجغمینی لدی قوله کالیضه لوتوقف بها حبات شعیر
 لم یقدح ذلک فی شکل جملتها...
 انجام... لعنهم یشفون علیک الصدور و الله اعلم
 بحقائق الامور تم فی شعبان سنة ثمان و خمسين و
 ثمانائة.

۵۰ ★ نوشته مؤلف در شعبان ۸۵۸ هـ و یا بعد
 از آن، فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه
 عنوان به خط کهن و پیش از آن به خط باستانی، با
 تملک محمدصالح بن حاجی محمدشریف و مرشد
 بن علاء سلمانی و علی محمد بن ابی القاسم شریف
 زنجانی در جمادی الاولی ۱۲۷۸ هـ، دارای مهر
 وقف محمدهادی، عنوان و نشان شنگرف، کاغذ
 سمرقندی، جلد تیماج، ص ۳۷۹ - ۳۹۵، ۱۴ س
 [۲۴۱۷/۳] [دانشگاه ۱۰۵۴/۹].

[9768] مونس العشاق و تحفة الأفاق (فارسی)

سلیمان قونوی (ق ۹ هـ)
 گزیده‌ای است از اشعار شاعران فارسی زبان که
 بیشتر آنها ایرانی هستند، مضمون اشعار آغازین در
 توحید و منقبت پیامبر - صلی الله علیه و آله - و پس از آن
 قصایدی در آداب و اخلاق و عرفان به ترتیب قوافی و
 در پایان مقطعات گردآوری این مجموعه در سال
 ۸۶۰ هـ آغاز شده است.
 نام شاعران در فهرست آمده است.
 آغاز:

سبحان خالقی که صفاتش ز کبریا

بر خاک عجز می‌کند عقل انبیا
 گر صد هزار قرن همه خلق کاینات
 فکرت کنند در صفت عزت خدا
 ۵۱ ★ نستعلیق زیبای جامع جنگ در ۸۶۰ هـ

۴۸ ★ نستعلیق مؤلف در ۸۵۶ هـ، بسمله به زر
 و تحریر، عناوین شنگرف، کاغذ نخودی آهار
 مهره، جلد تیماج، ۶۰ گ، ۱۳ س (۱۰۲۹۱)
 [آستان قدس رضوی ۱۱۲/۹ - ۱۱۶].

[9766] شرح زیج ایلخانی طوسی (فارسی)

شیخ زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی
 کوبانی (د: ۸۸۶ هـ)
 شرح فصل چهارم مقاله دوم زیج ایلخانی در بسط
 تقاویم کواکب.
 آغاز: بسمله، لله المنة على نعمه المتوالية
 المتظاهرة... اما بعد چون بمیامن اسعاد توفیق عز
 استسعاد بشرف محبت و دولت صحبت خیر سعادت
 اکتساب معالی انتساب نقابت سیادت پناه مخدوم
 جمال غره غرای عترت طاهره، کمال دره زهرای
 حکمت باهره نصرالله تعالی لمحبی اهل بیت...
 انجام... یکسان بگیرند و الله اعلم بالصواب تم فی
 جمادی الآخره.

۴۹ ★ نوشته مؤلف در جمادی الاخر حدود
 ۸۵۸ هـ تا ۸۶۸ هـ (به قرینه ش ۳ و ۵ مجموعه)،
 فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه عنوان به
 خط کهن و پیش از آن به خط باستانی، با تملک
 محمدصالح بن حاجی محمدشریف و مرشد بن
 علاء سلمانی و علی محمد بن ابی القاسم شریف
 زنجانی در جمادی الاولی ۱۲۷۸ هـ، دارای مهر
 وقف محمدهادی، عنوان و نشان و جداول
 شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ص ۳۹۷ -
 ۴۲۰، ۱۴ ص [۲۴۱۷/۴] [دانشگاه ۱۰۵۴/۹].

[9767] حاشیه شرح الملخص (عربی)

شیخ زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی
 کوبانی (د: ۸۸۶ هـ)
 شرح مسئله شعیری از شرح قاضی زاده رومی بر

انجام...: فإله يبلغه من الخيرات منتهى امله و يسدد في قوله و عمله و كتب ذلك مؤلفها محمد بن محمد بن احمد بسط الماردینی الموقت الجامع الازهر فی يوم السبت ثالث عشرین شهر شعبان سنه ۸۶۱ احسن الله عاقبتها.

۵۳ ★ نسخ ۲۳ شعبان ۸۶۱ هـ یا قبل از آن، اجازه روایت این کتاب که در جامع ازهر در ۸۶۱ هـ به خط مؤلف نوشته شده در پایان نسخه دیده می‌شود، عنوان شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد مقوا، ۷۲ گ (۱۷۶۵) [دانشگاه ۲۹۵/۸ و معهد المخطوطات ش ۳ ص ۱۸۹].

[9771] بازنامه (فارسی)

احمد بن محمود متطبب تولمی گیلانی (ق ۹ هـ) شخصت و دو باب کوتاه در درمان پرنده‌گانی، همچون باز و شاهین و چگونگی صید و شکار با باز. این رساله از گفته (یا رساله) علاء الحق و سلطنة و الخلافة و الدنيا و الدین؟ ترجمه شده است.

آغاز: شکر و سپاس خالق را که کثرت مخلوقات بر وحدانیت او دلیلی واضح و برهانی ساطع است... انجام...: و باد را دور کند و فرح انگیزد غایت فرح.

۵۴ ★ نستعلیق مترجم بین سالهای ۸۶۴ - ۸۶۶ هـ (تمام مجموعه بجز رساله ۳۹)، عنوان شنگرف، گ ۳۳۴ پ - ۳۵۳ ر (۴۶۵۰/۴۰) [مرعشی ۲۳۷/۱۲].

[9772] رساله عرفانی (فارسی)

از: مؤلفی ناشناخته رساله‌ای است عرفانی به زبان فارسی با عنوان‌های (بدانکه - بدانکه).

آغاز: بدانکه روح از جسد مستغنی است، لیکن آلت کسب دنیا یا آخرت...

۵۵ ★ نوشته شاید نگارنده کتاب و شاید

روی برگ اول دو بیت به خط قلندر چلبی، برگهای آخر جابجا صحافی شده است، عناوین شنگرف، صفحه‌ها مجدول به زر و مشکی، ۲۴۵ گ، ۱۷ س [مرعشی ۱۱۲/۱۵ و ۱۱۳].

[9769] منتخب برهان الکفایة (فارسی)

علی بن نجم‌الدین تونی (ق ۹ هـ) در احکام نجوم، با مقدمه و دوازده باب، اصل از علی بن محمد بن یحیی شریف بکری موصلی.

۵۲ ★ نستعلیق مؤلف در پنج‌شنبه اول ربیع الاول ۸۶۱ هـ یا نوشته از روی آن، عنوان و نشان و جدول شنگرف، ۱۹۶ گ، ۱۹ س، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج سرخ، (۱۶ د * ثبت: ۹۶۶) [الهیات ۴۲۱/۱].

[9770] المطلب فی العمل بالربع المجیب (عربی)

ابوعبدالله بدرالدین محمد (یا جمال‌الدین محمد) بن احمد غزالی دمشقی معروف به سبط الماردینی (۸۲۶-۹۰۷ هـ)

مؤلف نواده جمال‌الدین احمد بن محمد ماردینی (د: ۷۲۸ هـ) و موقت جامع ازهر مصر است. در ذکر آلت فلکی ربع مجیب برای گرفتن ارتفاع آفتاب و استخراج ساعات و مانند آن، دارای ۱۵۰ باب و خاتمه و برخی ابواب در یک یا چند فصل، باب اول (فی معرفة جیب القوس و قوس الجیب)، باب ۱۱۹ و ۱۲۰ در استخراج قبله، باب ۱۵۰ (معرفة دائرة وسط سماء المطالع، خاتمه در تعریفات، در پایان باب ۱۳۶ دو مقدمه در هندسه و حد، مؤلف خود این کتاب را مختصر کرده و «الطراز المذهب» نامیده است.

آغاز: الحمد لله الذي تقدس في جمال صفاته عما خطر في الاوهام... اما بعد فانه يقول الفقير لربه المعترف بذنبه محمد بن محمد بن احمد بن محمد المعروف بابن بنت الماردینی الموقت بالجامع الازهر اعلم...

شرح را در جوانی پرداخته و پس از سالها بحث امور عامه و سپس الهیات را نگاشته است. آغاز موجود: ... فالبحث عن الامتناع لكونه من احوال العدم و عن الوجوب و القدم لكونهما من احوال الوجود...

۵۷ ★ نستعلیق و برخی صفحات نسخ ۸۶۷ هـ

یا قبل از آن، در برگ پایان کتاب قوشچی به خط خود از رفاقت با مولانا نظام‌الملله و التقوی والدین اسحاق بن شمس‌الملله و الشریعة و التقوی و الدین مؤرخ اوائل شوال ۸۶۸ هـ یاد می‌کند، نسخه در حاشیه تصحیح شده و حاشیه‌نویسی دارد، عناوین و متن سنگرف، جلد تیماج مشکى، ۲۸۸ گ، ۲۳ س (۳۲) [مدرسه آیت‌الله خویی ص ۲۰ و عکسی احیا ۳۶۰/۴].

[9775] شرح الشمسية (عربی)

شیخ‌زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی کوبنایی (د: ۸۸۶ هـ)
شرح شمسیه نیشابوری نظام‌الدین حسن بن محمد قمی معروف به نظام اعرج (د: قرن ۸ هـ) در اصول و فروع حساب برای امیر معین‌الدین عبدالکریم در ۲۰ جمادی الاول ۸۶۸ هـ، شارح ابتدا می‌خواست باب چهارم کتاب را شرح کند، بدین منظور دیباچه‌ای به نام بهرام روزافزون پادشاه مازندران نوشت، سپس تصمیم گرفت همه کتاب را گزارش کند. پس دیباچه آن را به نام همنشین شاه اسماعیل یکم، که از دشمنان روزافزونیها بود، ساخت. ماتن این کتاب را در یک مقدمه در تعریف علم حساب با دو فصل از این قرار: ۱- عدد و اقسام آن ۲- صور اعداد، و دو فن: ۱- اصول حساب و قواعد آن (صحاح و حساب کسور) و ۲- فروع حساب (منازل اعداد، حساب کسر به روش ارباب تنجیم و مساحت و جبر و مقابله) نوشته است.
آغاز: بسملة. نحمدک اللهم علی ما قسمت لنا من

پیش‌نویس رساله‌ای باشد، مجموعه به خط چند کتاب با تاریخ‌های ۸۶۴ - ۸۷۴ است، نسخه آشفته‌گهایی دارد، کاغذ نوعی ترمه، گ ۱۹۵ پ - ۲۰۷ ر، ۱۴ سطر (۳۱/۴۹ * ۴۲۱۶) [ملک ۲۸۳/۷].

[9773] مختصر العجالة (عربی)

ابراهیم نووی (ق ۹ هـ)
شرح مزجی مختصری بر «العجالة» سراج‌الدین ابن ملقن شافعی که آن خود شرحی است بر «منهاج الطالبین» محیی‌الدین نووی شافعی در فقه شافعی. در کتاب حاضر همه متن «منهاج» به انضمام مختصر الفاظ مربوط به صحیح از مذهب (شافعی) یا ضعیف با دلایل آشکار و نیز همه فواید کتاب آمده است.
آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد فانی ساذکر ان شاء الله تعالی فی هذا الکلام المنهاج بکماله للشیخ الامام...

انجام موجود: ... لافائدة فيه اي ان كانا نقداً متفقين...

۵۶ ★ نسخ مؤلف قبل از سه‌شنبه ۲۷ شعبان ۸۶۶ هـ، روی برگ اول تقریظی از محمد بن احمد نعمانی حنفی در سه‌شنبه ۲۷ شعبان ۸۶۶ هـ، در حاشیه تصحیح شده، متن سنگرف، ۱۴۸ گ، ۳۷ س [مرعشی ۴۱/۲۵ و ۴۲].

[9774] شرح تجرید الاعتقاد (عربی)

علاء‌الدین علی بن محمد قوشچی (د: ۸۷۹ هـ)
شرح مزجی مفصل و معروفی بر کتاب «تجرید العقائد» خواجه نصیر‌الدین طوسی است که به نام ابوسعید گورکان (د: ۸۷۳ هـ) نوشته شده است. شارح نظر به گفته‌های شمس‌الدین محمد اصفهانی و سید میرشریف‌گورگانی دارد و در بسیاری بحثها سعی می‌کند در گفته‌های خواجه گفتگو نماید و اعتقادات شیعه را رد کند. قوشچی بحث جواهر و اعراض این

انجام [مجلس ش ۱۵/۶۳۲۱]:... در مدت دو بیست و نود و پنج سال مودی گردد.

۵۹ ★ نوشته مؤلف در جمادی الثانی ۸۶۸ ه یا بعد از آن، شعری از مؤلف در آغاز این رساله دیده می‌شود، شماره ۷ مجموعه شرح سی فصل طوسی از همین مؤلف گویا به خط دیگری است، فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه عنوان به خط کهن و پیش از آن به خط باستانی، با تملک محمد صالح بن حاجی محمود شریف و مرشد بن علاء سلمانی و عی محمد بن ابی قاسم شریف زنجانی در جمادی الاولی ۱۲۷۸ ه، دارای مهر وقف محمد هادی، عنوان و نشان سنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ص ۴۳۷ - ۴۸۱، ۱۴ س [۲۴۱۷/۶] [دانشگاه ۱۰۵۵/۹].

[9777] التألیفیه؛ رساله در تناسب تألیفی (فارسی)

شیخ‌زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی کوبنانی (د: ۸۸۶ ه)

شرحی بر مسئله ریاضی تناسب تألیفی حلال مطرز شرف‌الدین علی یزدی، تألیف رمضان ۸۶۳ ه و در کرمان در یک مقدمه و سه مطلب و یک خاتمه. آغاز: نقل از حلال مطرز در فن معما و لغز روح مؤلفه معتبر در تناسب تألیفی حال فصل حدود است و حال طرفین... مفتتح کلام و بجهت اقامه برهان برین معانی محکمه‌المبانی اقل خدام...

انجام...: مسطح دیگر طرفین حاصل شود. تم تألیف التألیفیه فی رمضان ۸۶۳ بکرمان، و کتبه هذ فی ثانی الریعین سنة ۸۶۸ بجرن (و هذ خط المصنف ابد الله ظلل افادته ابواسحق).

۶۰ ★ نوشته مؤلف در ۸۶۸ ه در جرون، در صفحه عنوان (ص ۴۲۴) دو بند شعر است، یکی معامی از شرف‌الدین علی یزدی به خط محمد رفیع امامی و در تناسب تألیفی به نام فاطمه زهرا و

ضروب انعام لا یحصی عددها احداً ابداً...

انجام... و نصفه بقی أربعة و ثلثة اثمان، تم الكتاب فی عشرين جمادی الاولی سنه ثمان و ستین و ثمانمائه الهجرية... و الحقت به حساب الخطائین و مسائل التمرین مقروناً جمیع ذلك بالبراهین و التکلان علیه انه حسبی و تقنی.

۵۸ ★ نوشته مؤلف در ۲۰ جمادی الاول ۸۶۸ ه یا بعد از آن، فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه عنوان به خط کهن و پیش از آن به خط باستانی، با تملک محمد صالح بن حاجی محمود شریف و مرشد بن علاء سلمانی و علی محمد بن ابی قاسم شریف زنجانی در جمادی الاولی ۱۲۷۸ ه، دارای مهر وقف محمد هادی، عنوان و نشان و رقم و جدول و خطوط اشکال سنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ص ۱ - ۳۵۴، ۱۴ س، [۲۴۱۷/۱] [دانشگاه ۱۰۵۲/۹] و [۱۰۵۳].

[9776] رساله در تضعیف بیوتات عرصه شطرنج؛

تضعیفیه (فارسی)

شیخ‌زاده ابواسحاق بن عبدالله خادم برهانی کوبنانی (د: ۸۸۶ ه)

بیان رقم بزرگی که از تضعیف واحد به عدد خانه‌های شطرنج یعنی ۶۴ بدست می‌آید، و طریقه استخراج آن.

مؤلف در جمادی الثانی ۸۶۸ ه در (هرموز) این رساله را به پایان رسانده است. تفصیل بخشی از مقدمه کتاب در (مجلس ۱۹/۳۱۸) آمده است.

آغاز [مجلس ش ۱۵/۶۳۲۱]:... بعد حمد الله ذی الانعام لا یحصی... در عالی مجلس پادشاه جهان پناه... یوسف بین الاخوان آمر معموره کرمان... بحث حساب تضعیف واحد بعدد بیوت عرصه شطرنج... مطالعه افتاد... و هر عدد که آنرا به...

[9779] جدول قراءات (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته

بخش فرش کتابی است در اختلاف قراءات. نام مؤلف روشن نشد، جز این که در پایان نسخه چنین آمده است: «علی ید اضعف عباد الله الودود عبدالله بن محمود الحافظ» شاید مؤلف همو باشد.

آغاز: سورة الفاتحة مالک مالک، الصراط صراط بانصار والخاصة...

انجام:.... و قیاس مذهبه نقل الحركة الى الفاء كما ذكر.

* ظاهراً نسخ زیبای عبدالله بن محمود حافظ

مورخ ۸۷۰ هـ دارای جداول با قلمهای زر و زرنگار و بین جداول جدولهای ضربی با آب طلا. کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ۱۰۲ گ، سطور چهار جدول (۲۲۸ * ثبت ۳۰۹۳۵ [مجلس ۱۶۰/۲۴].

[9780] الزوراء (عربی)

جلال‌الدین محمد بن اسعد صدیقی دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ هـ)

در اثبات واجب الوجود به روشی فلسفی و عرفانی با عناوین تمهید، تذکره و جز آن.

آغاز [مرعشی ش ۹۳۵/۴]: الحمد لذاته لولیه بذاته... و بعد فهذه زبدة من الحقائق بل نبذة من الدقائق...

انجام [مرعشی ش ۹۳۵/۴]:... و لا تنسني في اوقاتك و اشركني في صالح دعواتك و الصلاة و السلام على القدوسين خصوصاً على سيدنا سيد الكل في الكل.

۶۲ * نسخ گویا مؤلف در پنجشنبه ۱۸

جمادی الثانی ۸۷۲ هـ، ص ۲۳۶ - ۲۴۵

(۱۰۱۸۷/۳ * ردیف: ۲۱۵۳) [مدرسه غرب،

ص ۴۴۳].

[9781] شرح الزوراء (عربی)

جلال‌الدین محمد بن اسعد صدیقی دوانی (۸۳۰ - ۹۰۸ هـ)

دومی به سبک شعر اول مورخ شب دوشنبه ۴

شوال ۱۲۸۶ هـ یادگاری برای آقا میرزا علی محمد

زنجان، فهرست رساله‌های مجموعه در صفحه

عنوان به خط کهن و پیش از آن به خط باستانی، با

تملک محمد صالح بن حاجی محمود شریف و

مرشد بن علاء سلمانی و علی محمد بن ابی قاسم

شریف زنجان در جمادی الاولی ۱۲۷۸ هـ، دارای

مهر وقف محمد هادی، عنوان و نشان و ارقام

شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد تیماج، ص ۴۲۵ -

۴۳۵، ۱۴ س [۲۴۱۷/۵] [دانشگاه ۱۰۵۴/۹].

[9778] الأنوار البدرية لكشف شبه الفدرية (عربی)

عزالدین حسن بن محمد بن علی مهلبی حلبی (ق ۹ هـ)

پاسخی است به شبهات و ایرادات شیخ یوسف بن

مخزوم اعور مقصودی واسطی بر شیعه و عقاید ایشان

با عناوین (قال الناصب - اقول) و با اشتهاد به

روایتهای اهل سنت. تألیف آن در شنبه ۶ جمادی

الثانی ۸۴۰ هـ به پایان رسیده است.

آغاز موجود:.... من رفع ظهورهم من اعمى الله بصره

و لا بصيرة له...

انجام:.... و غفر الله له و لوالديه و من ترجم علیهما و

علیه فی جناح داره التی بالحلة السيفية حماها الله

سبحانه من طوارق الحدثان.

۶۱ * نسخ احمد بن حسن استرآبادی در

یکشنبه سلخ ربیع الثانی ۸۶۹ هـ در حله منزل

مؤلف، در صفحه آخر بلاغی است ظاهراً به خط

مؤلف و مهر دائری بزرگی با مسج (المعتصم بفضل

الله الفنی العبد حسن بن عبدالباقی الحسنی)، در

حاشیه تصحیح شده و علامت بلاغ دارد، عناوین و

نشانیها شنگرف، صفحه‌ها مجدول به شنگرف،

۱۷۹ گ، ۲۸ س [۱۸۰۲] [مرعشی ۱۸۷/۵ و مرکز

احیا (عکسی) ۱۳۳/۲].

[9783] سحر العیون (عربی)

ابوالقیام ابوبکر عبدالله بدری وفایی دمشقی قاهری
(۸۴۷-۸۹۴هـ)

در مباحث ادبی مربوط به چشم در باره کسانی که
مدایح خوبی در باره آنها سروده شده. با شرح کوتاهی
از احوال آنها؛ به ترتیب قافیه‌های شعرها در یک مقدمه
و نتیجه و اصل و هفت باب و یک خاتمه. مؤلف پس از
خواندن کتابهای صلاح‌الدین خلیل بن ابی‌بکر صفدی و
شمس‌الدین محمد نواجی این کتاب را فراهم آورده است.
آغاز: (فهرست و شرح مختصات کتاب) بسمله،
الحمد لله الذی زین ریاض الوجوه بنرجس العیون...
انجام:... و ان يستعملنا فیما یقرینا منه لتقر به عیوننا
عند مشاهدة معانیه بکره و منه.

۶۵ ★ نسخ اصل مؤلف در ۸۷۵هـ، چند برگ

نانویس مؤلف، احمد بن یوسف عدوی در ۱۰۰۳هـ
مطالبی جای جای بر متن افزوده و خاتمه مؤلف را
با تاریخ تألیف از روی نسخه دیگر مؤلف در شعبان
۱۰۰۳هـ نقل کرده است. عنوان شنگرف، کاغذ
دولت آبادی، جلد میشن، ۱۸۰گ، ۱۴ س (۶۷۷)
[ملک ۳۶۴/۱ و ۳۶۵].

[9784] شرح الاسماء الحسنی (عربی)

عبدالعزیز بن نصیر (ق ۹هـ)
در تفسیر اسماء الله و ذکر خواص و توجیهاات و
لطائف و نکات اسامی مبارکات با عنوان رابطه و ضابطه
و خاتمه در یکصد و دو کلمه. مؤلف پس از ملاحظه
شرح اسماء الله قاضی عضدالدین عبدالرحمن ایچی
صاحب المواقف این کتاب را تدوین کرده است.

آغاز: افتتحت باسمک العظیم یا ذالجلال و الاکرام...

۶۶ ★ نستعلیق مؤلف در ۸۷۵هـ، ۲۱۱گ،

۲۵ س (۹۰۰۹) [مجلس ۴۸۵/۲ و معهد

[مخطوطات ۳۳/۳].

شرح مختصری بر رساله کلامی «الزوراء»
خود مؤلف با عنوان (قوله).

آغاز [مرعشی ش ۹۳۵/۵]: اما بعد الحمد لولیه..
فانی لما فرغت من تهذیب الرساله الموسومه بالزوراء
المشتملة علی زید من الحقائق...

انجام [مرعشی ش ۹۳۵/۵]:... و له الحمد حمدا
یوافی عتید نعمه و یکافی مزید فضله و کرمه و الصلاة و
السلام علی سیدنا محمد و آله.

۶۳ ★ نسخ گویا مؤلف در ۸۷۲هـ، دارای

حواشی ملا میرزا جان به خط خود او و حواشی

نقیه عثمان، ص ۲۳۶ - ۲۴۵ (۴ / ۱۰۱۸۷) #

ردیف (۲۱۵۴) [مدرسه غرب همدان، ص ۴۴۳].

[9782] الشروط (فارسی)

محمد بن محمد درستی کازرونی (ق ۹هـ)
علم شروط علمی است که در آن از چگونگی ثبت
احکام و قضایا بحث می‌شود، به وجهی که بعد از
انقضای خصوصیات وقایع و شهود الحال بتوان با آن
نوشته نزد قاضی مدعا را ثابت کرد. کتاب حاضر جهت
تعلیم ثبت شروط ترتیب یافته است. در آن به تفصیل از
چگونگی ثبت اقرارها، شهادتات، وصایا، امور مربوط به
نکاح، طلاق، بیع، وقف و... بحث شده است. چون
مؤلف کازرونی بوده بیشتر مثالها و موارد از همان ناحیه
آورده شده است. نسخه از آغاز و انجام افتادگی دارد.

آغاز موجود: با جمیع توابع و لواحق... اقرار کردند
و اعتراف نمودند فلان بن فلان...

انجام موجود:... هر دو به قولی صحیح شرعی معتبر
در شرع شریف محمدی علیه افضل الصلوة و اکمل
التحیات و التسلیمات و بذلک وقع... فی التاريخ عاشر
شهر شعبان المعظم لسنة اربع و سبعین فثمانمائة.

۶۴ ★ نسخه اصل به خط نسخ در ۸۷۴هـ،

جلد تیماج، ۱۴۴گ، ۱۲ س (۷۶۱۲) # ثبت:

[۲۲۳۵۳] [مجلس ۱۱۳/۲۶].

چند مولودیه از تالیفات مؤلف در این مجموعه به خط خودش موجود است. جلد تیماج سوخت مجدول و لولدار، ص ۱۰-۱۸، ۲۲ س (۴۶۵/۲) [مدرسه نمازی خوی ص ۲۳۵].

[9787] دیوان ماردینی (عربی)

عمر بن محمد ماردینی حنفی (ق ۹ هـ) غزلیاتی است به ترتیب حروف تهجی و قصایدی که شاعر در آن به ماردینی تخلص کرده است.

۶۹ ★ نسخ عمر بن محمد ماردینی حنفی قبل از ۸۷۸ هـ، در اول مجموعه تملکی مورخ رجب ۹۰۸ هـ دیده می‌شود، در پایان نسخه عبارات مطالعه کتاب از احمد بن عبدالقادر بن عمر ماردینی حنفی و محمد بن عبدالقادر بن عمر بن محمد بن عبدالخالق ماردینی حنفی و عمر بن محمد بن عبدالقادر مورخ ۸۷۸ هـ مشهود است. ص ۱۵۲ - ۱۸۹، ۲۲ س (۴۶۵/۲۸) [مدرسه نمازی خوی ص ۲۳۹].

[9788] ترجمه تفسیر کاشانی (فارسی)

محمد بن خالق یزدی (ق ۹ هـ) مترجم در این تفسیر هر آیه را جداگانه معنی کرده و سپس تفسیر و بعد تأویل می‌کند، وی نگارش این ترجمه را در ارزالروم آغاز کرده و در ۸۸۴ هـ به پایان برده است. نسخه از اواسط تفسیر سوره بقره شروع می‌شود و قسمتهای مقابل ظاهراً بر اثر افتادگی درین نسخه موجود نیست.

آغاز: بسمله، رب تمم بالخیر یا کریم. حمد بی حد و ثنای بی عد خالقی را که بظهور آورد حقایق معانی... انجام... اگر دریای هیولی... و از برای کتابت مداد خلاص کرد و بکلمات نای...

۷۰ ★ نسخ مترجم در ۸۸۴ هـ در ارزروم، سرفصلها بسا مرکب قرمز، ۲۸۹ گ، ۲۷ س (۱۱۴۶۱ # ۱۹۸۲ س) [ملی ۵۱۸/۳].

[9785] تحریر السؤال عن ما یحل و یحرم من الاموال،

المختصة ببیت المال (عربی)

ابوعبدالله، محمد بن محمد بن عبدالله بلاطنسی شافعی (د: ح ۸۷۶ هـ)

به صورت پرسش و پاسخ در باره مسائل مربوط به بیت المال با عنوان (ان قلت، قلت).

آغاز: الحمد لله فاتح ما انعلق و فاتق ما ارتقق و معید ما انمحق...

انجام: و اتفق الفراغ علی ید مولفه فی یوم الثلثا مستهل المحرم الحرام افتتاح عام اربعة و سبعین و ثمانمאה احسن الله ختامه و الحمد لله اولاً و آخراً.

۶۷ ★ نسخ احمد بن محمد بن احمد بن محمد

بن احمد بن طوق در ۸۷۶ هـ در دمشق، نسخه را کاتب بر مؤلف قرائت کرده و صورت قرائت و اجازه به خط مؤلف در اول ذی الحجه ۸۷۶ هـ در دو صفحه آمده است، عنوان و نشان قرمز، ۷۶ گ، ۲۱ س (۱۲۶۳۴) [مرعشی ۱۰۹/۳۲].

[9786] جلاء الأفهام فی مولد خیر الأنام (عربی)

عمر بن محمد ماردینی حنفی (ق ۹ هـ) مولودیه حضرت پیامبر - صلی الله علیه و آله و سلم - در پانویس صفحه ۲۴۰ آمده که چند مولودیه این مجموعه از آثار این نویسنده است. آغاز: الحمد لله الذی عرف العبود و شرف الوجود بظهور خیر المرسلین و مولده...

۶۸ ★ نسخ عمر بن محمد ماردینی حنفی قبل

از ۸۷۸ هـ در اول مجموعه تملکی مورخ رجب ۹۰۸ هـ دیده می‌شود، در پایان نسخه عبارات مطالعه کتاب از احمد بن عبدالقادر بن عمر ماردینی حنفی و محمد بن عبدالقادر بن عمر بن محمد بن عبدالخالق ماردینی حنفی و عمر بن محمد بن عبدالقادر مورخ ۸۷۸ هـ مشهود است.

شنگرف، جلد مقوایی، ۱ - ۲۱ پ (۲۵۰) [فاضل خوانساری ۲۱۹/۱].

[9791] تشریح آلات فی شأن الامتحانات (فارسی)

سید منجم حسینی (د: بعد از ۸۸۷ هـ) مقایسه‌ای است بین ارساد زیج ایلخانی و ارساد زیج‌هایی که بر پایه رصد سمرقند است و امتحان این اختلافات به وسیله آلاتی که مؤلف خود ترتیب داده، مؤلف آن را برای سلطان بایزید خان عثمانی تألیف کرده و دارای سه باب است.

مؤلف ظاهراً همان سید منجم لاهیجی است که در «لطائف الکرام» و «شرح سی فصل خواجه از رصد خود به سال ۸۲۴ هـ در گیلان یاد کرده است. آغاز: حمد و ثناء لایحسی حضرت کریمی حکیمی را که صفحه دل انسان را...

انجام: ... صحت و سقم تقویم نیرین و جوزهر و نه بهر معلوم گردد به شرط آنکه در این اعمال تقصر واقع نشده باشد. و الله العالم بالصواب فرغ من تحریر هذه الرسالة خامس عشرین ذی القعدة سنه ۸۸۷ هـ.

۷۳ * نستعلیق (شیوه ترکی) مؤلف در ۲۵ ذی

القعدة ۸۸۷ هـ، بر دو طرف تاریخ کتابت نوشته شد (کاتبه مؤلفه)، مهور به مهری با نقش طغرا در کنار صفحه آخر، بالای آن با خط نسخ بدی نوشته «هذه طرت [كذا] السلطان بایزید ولی رحمہ الله»، با تملک محمد بن احمد مقری مورخ ۱۲۰۹ هـ، کاغذ ترکی، جلد تیماج، ۳۲ گ، ۱۱ س (۶۳۷۶) * ثبت قدیم: ۲۷۹۳۶ * ثبت جدید: ۱۰۵۷۵ [مجلس ۴۷۹/۱۹].

[9792] رساله در موسیقی (فارسی)

کمال‌الدین علی‌بن محمد معماربنایی هروی (د: ۹۱۸ هـ)

[9789] شرح فتح المغیث بشرح ألفیة الحدیث (عربی)

شمس‌الدین محمد بن عبدالرحمن سخاوی (د: ۹۰۲ هـ)

از بهترین شروح «فتح المغیث بشرح الفیة الحدیث» نوشته زین‌الدین عبدالرحیم بن حسین عراقی (د: ۸۰۶ هـ) در علوم حدیث و درایه که آن نیز خود شرح «الالفیة فی اصول الحدیث» همان عبدالرحیم عراقی است.^۱

آغاز: الحمد لله الذی جعل العلم بفتون الخیر مع العمل المعتبر بما الیه اتم وسیله...
انجام: ... و أفضل الصلاة والسلام علی النبی المخبّر عن الله سیدنا محمد سید الانام کلهم صلی الله علیه و سلم تسلیماً کثیراً.

۷۱ * نسخ نازیبای ابوالمکارم محمد

جمال‌الدین بن ابی‌القاسم رافعی ابن ابی‌السمادات بن ظهیرة شافعی قرشی مخزومی (شاگرد مؤلف) در سه‌شنبه ۲۴ جمادی الثانی ۸۸۶ هـ، در چند جا نشان بلاغ به خط مؤلف، در صفحه آخر اجازه مؤلف برای کاتب، پشت صفحه آخر سه اجازه منقول از خط مؤلف به خط کاتب نسخه، مصحح، محشی، روی برگ اول تملک عبدالحق بن سیف‌الدین (دهلوی)، متن شنگرف، ۲۶۸ گ، ۲۵ س (۳۵۶۵) [مرعشی ۳۵۳/۹].

[9790] مسائل الرمی (عربی)

علی بن قاسم سعدی (د: ح ۸۸۵ هـ) صد مسئله در بارة تیراندازی و تیر و کمان و زه و تیراندازان، مؤلف در ۸۸۵ هـ آن را تألیف کرده است. آغاز: بسمله... الحمد لله القوی الوهاب الواحد الکریم التواب المنزه عن الاهل و الاصحاب...

۷۲ * نسخ مؤلف در ۲۵ رجب ۸۸۶ هـ، در

حاشیه تصحیح شده و حاشیه نویسی دارد، عناوین

۱. ازهریه ۳۲۳/۱ و کشف الظنون ۱۰۵۶/۱.

و الله اعلم بالصواب بغایت رسید... جمع و ترتیب اجزاء کتاب شرح بیست باب در معرفت قواعد فن اسطرلاب بسعی بنده بی بضاعت.

۷۶ ★ نسخه اصل و به خط نسخ عبدالعلی بن محمد بیرجندی در جمادی الآخر ۸۸۹ هـ، مصحح و محشی، دارای آثار رطوبت و مرمت، عنوان‌ها و جداول و اشکال هندسی شنگرف، برگ ۱۱۰ نونویس، کاغذ شرقی، جلد تیماج، ۱۱۴ گ، ۱۹ س (۱۰۶۱۱) [مـرعشی ۸۱/۲۷ و فهرست نسخه‌های خطی آثار علامه نظام‌الدین عبدالعلی بیرجندی ص ۲۷ و ۲۸ و ذیل مقاله «بیرجندی نامه میراث شهاب ش ۲۷ ص ۲۵].

[9795] جواهر التفسیر لتحفة الأمير (فارسی)

ملاحسین بن علی کاشفی سبزواری (د: ۹۱۰ هـ) تفسیر مفصلی است شامل جمیع فنون متعلقه به قرآن، بدون تفصیل در مطالب لغوی و ادبی، در آغاز دارای چهار اصل با بیست و دو عنوان، تاریخ تألیف ج اول ۸۹۰ هـ مؤلف در ۸۹۲ هـ جلد دوم را شروع کرده ولی تا آیه ۸۴ سوره نساء را نوشته و در گذشته است. نام‌های دیگر این کتاب «العروس» و «تفسیر الزاهدین» است، نسخه حاضر از تفسیر سوره حمد تا آخر آل

۱. علاوه بر این نسخه، نسخه ش (۴۱۰۹) در فهرست آستان قدس رضوی (۸۵/۳) نیز که شامل مقصد اول «روضه الاحیاب» است با قید (ظاهرأ نسخه اصل) مقید شده است. در ص ۱۰۸ مجلد نهم همان فهرست توضیحی با این مضمون در خصوص این نسخه نوشته شده است: «نسخه ش (۴۱۰۹) چون مختم به اجازه روایتی مؤلف بوده، در جلد سوم فهرست به عنوان نسخه کامل و احتمالاً دست نویس مؤلف شناخته شده است. نسخه مزبور خیالی از اغلاط نیست، ولی نزدیک به زمان تألیف نوشته شده است. نمونه خط و امضای مؤلف در تذکرة مقالات الشعراء ۵۲۸ گراور شده و با خط این نسخه اختلاف کلی دارد.

نسخه برگردان این کتاب را مرکز نشر دانشگاهی به سال ۱۳۶۸ در بیست و دو + ۱۷۶ ص چاپ کرده است. ۷۴ ★ نوشته مؤلف در ۸۸۸ هـ (کتابخانه شخصی دکتر یوسف تیری) [نامه بهارستان ۹۵/۲].

[9793] روضة الاحیاب فی سیر النبى والأل و

الاصحاب (فارسی)

عطاءالله بن فضل‌الله حسینی دشتکی شیرازی هراتی (میر جمال‌الدین محدث) (د: ۹۳۰-۹۳۹ هـ) کتابی است در سه مقصد: ۱- سرگذشت پیامبر (ص) ۲- سرگذشت صحابه ۳- سرگذشت تابعین و تابعین تابعین و مشاهیر محدثان در سه جلد برای امیر علی شیر نوایی، مؤلف آن را در یکشنبه ۱۱ ذی الحجة ۸۸۸ هـ به پایان رسانده است و در ۹۰۳ هـ تکمیل و پاکنویس کرده است.

آغاز: الحمد لله الذی من علی المؤمنین اذ بعث فیهم رسولاً...

۷۵ ★ نسخ گویا از خود مؤلف در ۸۸۸ هـ یا بعد از آن، وقف عبدالقادر کوی طیب با مهر او، و با مهر و یادداشت محمدابراهیم بن حسین علی سلطان بنی اردلان در ۱۲۶۲ هـ، عنوان و نشان شنگرف، ۳۹۵ گ، ۲۲ س (۳۲۵۶) * ردیف: ۳۷ [سنا ۱/۱۸].^۱

[9794] شرح بیست باب (فارسی)

نظام‌الدین عبدالعلی بن محمد بیرجندی (د: ۹۳۴ هـ) شرح مزجی مبسوط بر کتاب بیست باب خواجه نصیرالدین طوسی با تعریف و توضیح اشکال هندسی اسطرلاب. در جمادی الآخر ۸۸۹ هـ به پایان رسیده است. آغاز: فاتحة خطاب در هر باب و خاتمه مقال در همه حال سپاس و ستایش حکیمی سزده که درجات ارتفاع عزت و کبریائیش بعلاقة اسطرلاب عقول و مقیاس حواس روشن نگرده... انجام: این است تمامی سخن در معرفت اسطرلاب

عمران است.

آغاز: زینت فاتحه هر کتاب و زیور خاتمه هر
خطاب جز به آیت ثنای رب الارباب جلّت کلمته...
انجام:...

دلش از فیض خود گراسی باد

نام او تا به حشر نامی داد
و لله الحمد فی الاخرة و الاولى و السلام علی من
اتبع الهدی و قد تم فی السابع و العشرین من شهر
رمضان تمت میمانه بین اهل الایمان سنة تسعین و ثمانمانه.
۷۷ * نسخ درویش محمد بن علی در ۱۸ ذی

القمده ۸۹۰ هـ، نسخه به وسیله مؤلف تصحیح شده
است. جاهایی که کاتب برای حضرت پیامبر
عبارت «صلی الله علیه و سلم» نوشته مؤلف «و
آله» اضافه نموده است، عناوین و نشانی‌ها
شنگرف، صفحات مجداول مرصع، ۵۷۷ گ، ۲۷ س
(۱۲۱۶۵ * ثبت: ۸۵۸۷۳) [مجلس ۱۷۵/۳۵].

[9796] قَبَسُ الْاِقْتِدَاءِ فِي شَرَايِطِ الْاِفْتَاءِ

وَالاِسْتِفْنَاءُ^۱

(عربی)

ابن ابی جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی
(ح ۸۳۸-۹۰۹ هـ)
در مباحث اجتهاد و تقلید. مؤلف کتاب را در ۸۸۸ هـ
در لحساء به پایان رسانده است.

آغاز: الحمد لمالک الحمد و الصلاة علی تاج ذروة
المجد...

۷۸ * نوشته حدود ۸۹۰ هـ (به قرینه ش ۳ و
۴ مجموعه) در پایان نسخه اجازه روایت کتاب به
سید محسن بن محمد رضوی به خط مؤلف در
مشهد دیده می‌شود. در این مجموعه علاوه بر
کتاب فوق، کتب و رسائل «انوار الهدایه» و «کاشف
الاحوال عن الاحوال الاستقلال فی الاجتهاد» و
«البوارق المحسنیة» و «ذکر مستحقّی الزکاة» و
«رسالة فی النیة» از همین مؤلف آمده است، رقمی
(۸۷۴/۲) [مدرسه مروی، ص ۳۲۰].

[9797] کاشفة الحال عن احوال الاستدلال^۲ (عربی)

ابن ابی جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی
(ح ۸۳۸-۹۰۹ هـ)

بیان طریق و راه استدلال بر واجبات شرعی و
اعتقادات اسلامی به روش اهل بیت علیهم السلام. شامل یک
مقدمه و پنج فصل و یک خاتمه. مؤلف آن را در ۸۸۸ هـ
در مشهد تألیف کرده است.

آغاز: الحمد مانح التوفیق و مسهل الوصول الی
الطریق و ملهم الحق و اهل التحقیق

۷۹ * نوشته حدود ۸۹۰ هـ از روی نسخه
مؤلف. در پایان نسخه اجازه روایت کتاب به سید
محسن بن محمد رضوی به خط مؤلف در مشهد
دیده می‌شود. در این مجموعه علاوه بر کتاب فوق،
کتابهای «انوار الهدایة» و «قبس الاقتداء» و
«البوارق المحسنیة» و «ذکر مستحقّی الزکاة» و
«رسالة فی النیة» از همین مؤلف آمده است. ۴۶ گ،
رقعی (۳ / ۸۷۴) [مدرسه مروی، ص ۳۲۰].

[9798] دستور المنجمین (فارسی)

حسین بن محمد بن یحیی زیدی حسینی (د: ۸۹۱ هـ)
در استخراج تقاویم کواکب و استنباط احکام در
یک مقدمه و یک مقاله و یک خاتمه. مقدمه در چهار
باب و مقاله در پانزده باب با فهرست آنها در دیباچه.
آغاز: بسمله، زواهر جواهر حمد و سپاس بی حد و
قیاس که به مقیاس حواس نفس حساس احساس آن
تواند کرد...

انجام: ... ذبحجة الحرام، رجب المرجب و الله اعلم،
تمت بالخیر... فی تاریخ ثانی عشر شهر ذیقعد ۸۹۱ هـ.
۸۰ * نسخ مؤلف در ۱۲ ذی قعد ۸۹۱ هـ،
عنوان و نشان شنگرف، با چهار پیشانی زرین و

۱. قبس الإتهاد فی شرایط الإفتاء و الإستفناء.

۲. کاشف الأحوال عن أحوال الاستقلال فی الاجتهاد.

آغاز [مجلس ش ۳۹۲۳]: تحمیدی که شاهباز بلندپرواز اندیشه جسمانی بساحت و فضای کبریای آن طیران نتوان نمود...

۸۲ ★ نستعلیق مؤلف در ۲۸ شوال ۸۹۲ هـ، نسخه پنج مرتبه عرض دید شده است، ممههور به مهری با سجع «رب اجعلنی مقیم الصلوة» مورخ ۱۰۴۲ هـ و چند مهر سلطنتی دیگر، مجدول به زر و مشکى و لاجورد، دارای یک سرلوح، عنوان‌ها شنگرف، جلد تیماج تریاکى با محفظه‌ای لولایى به رنگ سبز، ۱۶۷ گ، ۲۱ س (۱۴۷۹۲ * ردیف: ۹۴۲) [الهیات مشهد ۹۲/۲].

[9801] المجموعة (عربی - فارسی)

احمد بن یحیی بن محمد بن سعد تفتازانی (د: ۹۱۶ هـ)

مجموعه و جنگی است بسیار سودمند به زبان عربی با بعضی عبارات‌های فارسی. جامع در ۸۹۴ هـ آن را به پایان رسانده است. در ابتدای نسخه فهرست مطالب در چهارده صفحه آمده است. عکس آن را در صفحات ۳۹۹۳-۴۰۰۶ فهرست دانشگاه و نمونه مهر مؤلف را در بسیاری صفحات نسخه شماره (۷۱۴۸) کتابخانه ملی می‌توان مشاهده نمود.

۸۳ ★ نسخ مؤلف در ۸۹۴ هـ، با تملک احمد حماد مدنی مکی حنفی و حقیق ابن‌الصدر محمدصادق و مهر محمدقاسم هاشمی، عنوان و نشان شنگرف، برگشمار متن کتاب ۱۹۷، کاغذ استانبولی، جلد تیماج مشکى، ۲۰۸ گ، ۲۳ س (۴۹۰۹) [دانشگاه ۱۴/۳۹۹۲-۴۰۱۱].

[9802] صنعت آلات الرصد (عربی)

مؤلف: ناشناخته [شاید] نظام‌الدین عبدالعلی بن محمد بیرجندی (د: ۹۳۴ هـ) کتابی است در صنعت آلات رصد و توضیح این

لاجوردی، کاغذ ختایی، جلد میش، ۱۵۷ گ، ۱۵ س (۵۴۹۸) [ملک ۲/۲۴۷].

[9799] معارج النبوة فی مدارج الفتوة (فارسی)

معین‌الدین محمد بن شرف‌الدین محمد هروی، معین واعظ مسکین فراهی (د: ۹۰۷ هـ یا ۹۰۹ هـ) مجالسی است چند در سیره پیامبر ﷺ که مؤلف در ۸۹۱ هـ آن را تألیف کرده است. در یک مقدمه در محامد و مناجات الهی و چهار رکن. رکن اول در ذکر انبیاء و شمایل نبی، رکن دوم وقایع ولادت آن حضرت تا روز مبعث، رکن سوم از مبعث تا هجرت، رکن چهارم در هجرت تا وفات، خاتمه در معجزات.

آغاز: بسمله و به نستین، ربنا آتنا من لدنک رحمة... حمدی که صحایف لطایف...

انجام موجود... در حد اعتدال نه در اطاعت با ملال رسید و نه در انجام و اختصار... درین کتاب عالی...

۸۱ ★ نستعلیق شاید مؤلف در ۸۹۱ هـ، نسخه در انجام افتادگی دارد، سرفصلها با مرکب قرمز، کاغذ ترمه، ۵۱۴ گ، ۳۱ س (۱۲۰۵۵) [ملی ۵۳/۵].

[9800] تذکرة الشعرا (فارسی)

امیر دولتشاه بن امیر علاء‌الدین بختشاه بن ارغون‌شاه سمرقندی (د: ۹۱۳ هـ) شرح حال گروهی از شاعران و سخنوران نامدار با نمونه‌هایی از شعر آنها در یک مقدمه و هفت طبقه به تعداد طبقات آسمان و خاتمه، با انشایی ادیبانه. در ۸۹۲ هـ به پایان رسیده و به امیر علی شیر تقدیم شده است. مقدمه در فضل شعر و شعرا، طبقه اول با رودکی آغاز می‌شود و طبقه هفتم شامل سرگذشت ۲۰ تن از سرایندگان درگذشته همروزگار او و خاتمه در سرگذشت هفت تن از سرایندگان زنده در زمان نگارش. در نهایت بعضی فتوحات سلطان حسین بهادرخان.

آغاز شرح در نجف هنگام تدریس الفیه شهید، ادامه پس از مدتی وقفه در ۸۹۵ هـ هنگام اعتکاف در مسجد کوفه و تکمیل آن در ۲۴ ربیع الآخر همان سال. آغاز [مرعشی ش ۲۲۶۱]: الحمد لله الذي جعل التكليف وسيلة للمكلفين الى تحصيل الثواب...
انجام [مرعشی ش ۲۲۶۱]:... هذه الافعال ليست اوقانا حقیقة مضبوطة محدودة بل مشبهة بالوقت المحدود.

۸۴ * نسخ تحریری محمد بن صالح غروی (شاگرد احسایی) در ۸۹۵ هـ، کاتب این نسخه را به فاصله چند ماه پس از تألیف از روی نسخه اصل نوشته و با نسخه اصل مقابله و تصحیح کرده و آن را نزد استاد خوانده، و توضیحات او را با امضای (منه دام ظلّه) در حاشیه ضبط کرده است. در بسیار صفحات جمله (بلغت قرائة [و یا] مقابله ایده الله) مشهود است، در کنار صفحه آخر گواهی مقابله و اجازه روایت مصنف به کاتب به خط مؤلف مورخ ۸۹۶ هـ در مشهد دیده می‌شود، کاغذ سمرقندی، ۲۴۹ ص، ۱۷ س [۳۱۰۰ * ثبت قدیم: ۷۸۰۹۲ * ثبت جدید: ۶۵۹۳] [مجلس ج ۱۰، ص ۶۷۷].

[9804] كاشفة الحال عن أحوال الاستدلال^۱ (عربی)

ابن ابی‌جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی (ح ۸۳۸- ح ۹۰۹ هـ) به توضیحات ش (۷۹) در همین مقاله بنگرید.

۸۵ * نستعلیق شمس‌الدین محمد صالح غروی در شام روز شنبه ۱۵ جمادی الاول ۸۹۶ هـ در مشهد، در پایان رساله اجازه‌ای است از احسایی به نویسنده نسخه، ۲ ش ۱ این مجموعه «رساله فی

ابزار در نوزده باب با ترسیم اشکال مربوط به نجوم و رصد. مؤلف در انجام یادآور می‌شود در تألیف آن از کتاب «جامع المبادی والغایات فی الاعمال الرصدیه» حکیم حسن بن علی بن عمر مراکشی و تصانیف حکیم خازنی بهره گرفته است.
فهرست‌نویس کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی معتقد است این نسخه چون به خط علامه بیرجندی است و احتمالاً از آثار خود اوست بسیار ارزشمند و بی‌نظیر است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی محمد و آله اجمعین، اما بعد فهذا مختصر فی صنعة بعض الآلات الرصدية و العمل بها مشتمل تسعة عشر بابا...

انجام:... و اعلم ان الآلات الموردة في هذا الكتاب نقلناها جميعاً من كتاب جامع المبادی والغایات فی الاعمال الرصدية تألیف الحکیم الفاضل الحسن بن علی بن عمر المرآکشی رحمة الله الأ ذات النقبین و ذات المثلث فانما نقلناها من تصانیف الخازنی رحمه الله...

* نسخ عبدالعلی بن محمد بن حسین بیرجندی در ۱۵ ربیع الاول ۸۹۵ هـ، در حاشیه تصحیح شده و اندکی حاشیه‌نویسی دارد. دارای جداول و اشکال مختلف هندسی، با تملک میرزا

حیب بن میرزا محمدشرف نجفی و مهر بیضی با سجع (جهانبخش منجم‌باشی)، آثار رطوبت و آفت و مرمت در نسخه مشهود است، عنوان و نشانی‌ها شنگرف، کاغذ شرقی، جلد تیماج، ۶۱ گ، ۲۳ س (۱۰۶۱۲) [مرعشی ۸۱/۲۷- ۸۳ و فهرست نسخه‌های خطی آثار علامه نظام‌الدین عبدالعلی بیرجندی ص ۳۵ و ۳۶ و ذیل مقاله «بیرجندی نامه» میراث شهاب ش ۲۷ ص ۲۸].

[9803] المسالك الجامعية؛ شرح الألفية (عربی)

ابن ابی‌جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی (ح ۸۳۸- ح ۹۰۹ هـ)

۱. کاشف الأحوال عن أحوال الاستقلال في الاجتهاد.
۲. در فهرست اشاره نشده این اجازه به خط مجیز است، اما تفاوت خط متن نسخه و اجازه در تصویر ص ۴۰۵ تا ۴۰۷ فهرست ظاهراً از آن حکایت دارد.

الحديث الخامس عشر عن ابي هريره عن...
انجام: ... منها اكل الحرام و لبس الحرام و عدم
التوجه التام و فقنا لدعاء مرجو اجابته و هو آخر ما
قصدنا من شرح الاحاديث التي جمعه الامام...

۸۷ ★ نسخ و نستعلیق عبدالله بن قاضی جلال
هاشمی کازرونی در ۱۲ ربیع الاول ۸۹۷ هـ، نسخه
از حدیث ۱۵ تا پایان کتاب است، مؤلف آن را
تصحیح کرده و یادداشتی در پایان کتاب نوشته
است، مقابله شده با نشان (بلغ)، حاشیه نویسی دارد
و در حاشیه تصحیح شده است، عنوان و نشان
قرمز، گ ۷۴ - ۱۳۵، ۲۱ س (۱۲۷۳۸/۸)
[مرعشی ۳۸۴/۳۲].

[9807] اساس الاقتباس (عربی)

اختیار [اختیارالدين] حسين [حسن] هروی تربتی
ابن غیاث‌الدین حسینی (د: ۹۲۸ هـ)
کتابی است در آیات و احادیث و امثال و حکم و
منظوم و متور در مخاطبات و مکاتبات با موضوعات
اعتقادی و اخلاقی در یک مقدمه و عنوان و چندین
سطر و کلمه و حرف. در طبقات اعلام الشیعه و فهرست
دانشگاه آمده که این همان کتاب «اوائل التحریر» است
که مؤلف آن را در سال ۸۹۷ هـ به اسم وزیر علی شیر
نویسی تألیف کرده و دوباره با نام «اساس الاقتباس»
بدون اشاره به نام وزیر نوشته است. در فهرست الفبایی
آستان قدس تاریخ تألیف این کتاب ۸۹۰ هـ ذکر
شده است.

آغاز [مرعشی ش ۱۴۷۶]: احمذك اللهم و المحامد
راجعة الیک و لا احصى ثناء علیک...
انجام [مرعشی ش ۱۴۷۶]: ... تم بالخیر جامع نافع
غار تغب یا فتی بتعلیمه حین تمتمت بعون الله قلت
تاریخه بتمیمه.
(طبقات اعلام الشیعة ق ۱۲ ص ۱۸؛ آستان قدس

واجب الاعتقاد» یا همان «رسالة تشمل علی أقل
ما یجب علی المكلفین من العلم باصولالدين» از
همین مؤلف و نوشته همین کاتب در همان سال
است، عنوان و نشان شنگرف، گ ۱ پ - ۳۰ پ،
۱۷ س (۱۸۱۵/۱) [دانشگاه ۴۰۸/۸].

[9805] عوالی اللالی العزیزية فی الأحادیث

الدینیة (عربی)

ابن ابی جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی
(ح ۸۳۸ - ح ۹۰۹ هـ)
در این کتاب مؤلف بعضی روایت‌های مربوط به
فقه را در یک مقدمه و دو باب و یک خاتمه گرد آورده
است، و چون پاره‌ای روایت‌های مخالفین را در آن
آورده، بعضی فقها و محدثین بر این کتاب اعتماد
نکرده‌اند.

آغاز: الحمد لله الذي اعلى اعلام العلماء الاعلام...
انجام: ... و لله الحمد و المنة علی التوفیق لاتمامه.

۸۶ ★ متن نسخ و حواشی شکسته نستعلیق
مؤلف در شب پنجشنبه ۲۳ صفر ۸۹۷ هـ، ینابر
یادداشت مؤلف در گ ۱ پ، وی نسخه را در چهار
ماه زمستان که در مشهد مقدس در خانه میرزا
محسن رضوی بوده نوشته است، امضای مؤلف با
رمز (م د) که علامت (محمد) است در حواشی
نسخه دیده می‌شود، ۲۵ س (۱۷۴۹) * ردیف:
[۱۸۲] [آستان قدس رضوی ۱ (اخبار) ۶۰/].

[9806] شرح الأربعین حديثاً للنووي (عربی)

معین‌الدین محمد بن صفی‌الدین عبدالرحمن
ایجی صفوی شیرازی شافعی (د: ۹۰۵ یا ۹۰۶ هـ)
شرحی مختصر با عناوین (قوله) بر کتاب «اربعون
حدیثاً» تألیف محیی‌الدین یحیی بن شرف‌نووی
شافعی (د: ۶۷۶ هـ)
آغاز موجود: ... عن الامام احمد ان للنبي ... خاصة...

الهی که بر حضرت شیخ رکن الدین...
انجام... مطمح انظار علم و عرفان المؤید بالفتح و
النصرة والملقب الحضرة.

نظم: نظام دولت و ملت علیشیر آنکه یک لمعه
بود رخشان از ضمیر مهر تأثیرش...
و در تاریخ اتمام آن رباعی انشاء کرد و ایراد آن در
آخر این اوراق مناسب نموده و هو هذا:

با خامه که این نامه اقبال نوشت
انجام سخن با یمن الفال نوشت
گفتم مه و سال و روز و تاریخ نویسی

فی الحال دوم ز شهر شوال نوشت

۹۰ ★ نسخ ظاهراً خود مؤلف در ۸۹۹ هـ.

آغاز سوره‌ها و نشانه‌های تجویدی شنگرف، روی
آیات خطی با شنگرف، کاغذ سمرقندی، جلد
تیماج، ۶۸۲ گ، ۱۶ س (۳۰۶۹ * ردیف: ۱۳۸۷)
[ملی تبریز/۱۳۶۰/۳].

[9810] منشآت و مکاتیب (فارسی)

گرد آورنده: نصرالله بن عبدالله بن عبدالمؤمن منشی
سمرقندی (ق ۹ هـ)

منشآت گرد آورنده است. از اشخاصی همچون
خواجه ناصرالدین عمر و جلال‌الدین فریدون عکاشه،
تاج‌الملک اختسان، ملک سنجزی، معین‌الدین جامی،
نعمان‌الدین شیرازی، مرتضی اعظم سید مطهر
شیرازی، شهاب‌الدین مسعود شیرازی، سلطان
زین‌العابدین فرزند شاه شجاع نام برده است. دارای
مطالبی همچون مناظره سیف و قلم از جلال‌الدین
خوافی و الکواکب الدریة فی المناقب الحیدریة از
برهان‌الدین ابواسحاق کرمانی و اقلندریه از خواجه
بهاء‌الدین احمد سمنانی است. تفصیل بیشتر در
فهرست آمده است.

۹۱ ★ نستعلیق گویا گردآورنده در نیمه

نخستین سده ۹ هـ، آغاز و انجام افتاده است،
مفهرس، با مهر محمد مهدی، عنوان زر و شنگرف،

رضوی ج ۷ بخش ۱ ص ۱۹۶ و ۵۳۳/۳؛ الذریعة ۵/۲؛
دانشگاه ۶۸۹/۲ - ۶۹۳ و ۲۶۲۱/۷؛ فهرست الفبایی آستان
قدس رضوی ص ۴۲).

۸۸ ★ نسخ مؤلف ۶ در رجب ۸۹۷ هـ

(۴۸۳۴) [مدرسه غرب همدان، ص ۵۷].

[9808] تحفة السلاطین (عربی)

علی بن احمد متطبب لاهیجانی (ق ۹ هـ)
در پزشکی و به عربی با تاریخ تألیف ۲۵ ذیح ۸۹۷ هـ.
آغاز: بسمله. احمد الله علی عزه و تمکینه حمداً
یوافی نعمه و اشکره علی فضله و تکریمه شکراً یکافی
مزید کرمه...

انجام... و يعمل معجوناً بالرسم الثمر به قدر عفتة
بعد اربعین يوماً. تمت الرسالة... و اصحابه و سلم
تسليماً كثيراً.

۸۹ ★ نستعلیق به خط مؤلف در ۸۹۷ هـ.

کاغذ سمرقندی، جلد تیماج زرد ضریبی، ۴۱ گ،

۱۵ س (۳۷۰۰) [دانشگاه ۲۷۰۴/۱۲].

[9809] مواهب علییه؛ تفسیر حسینی (فارسی)

حسین بن علی بیهقی سبزواری معروف به واعظ
کاشفی (کمال‌الدین) (د: ۹۱۰ هـ)

چون مؤلف مجلد اول «جواهر التفسیر» خود را به
انجام رسانید و باقی مجلدات آن به تأخیر افتاد، این
تفسیر مختصر را به نام علی‌شیر نوایی (د: ۹۰۷ هـ)
نگاشت تا با فرصت بیشتر مجلدات دیگر «جواهر» را
بنویسد. وی این کتاب را از محرم ۸۹۷ هـ تا دوم شوال
۸۹۹ هـ، مطابق ماده تاریخ «دوم ز شهر شوال» در دو
مجلد به پایان رسانده است. نسخه حاضر مجلد دوم و
از آغاز سوره مریم تا آخر قرآن کریم است.

آغاز کتاب: بعد از تمهید قواعد محامد الهی و
تأسیس مبانی شناختی...

آغاز نسخه: بسم الله الرحمن الرحيم كهيعص
«کوفی» در مواهب صوفیان بادیه از مواهب حضرت

۹۳ ★ نسخ سده ۹ هـ و شاید نسخه اصلی، دارای سه سرلوح کهن، مجدول به جداول زنگار و شنگرف، از پایان چند برگ افتاده، آیه‌ها شنگرف، در آب افتاده، جلد تیماج، ۳۴۵ گ، ۲۹ س (۱۹۵۶) [سپه سالار ۹۹/۱ و ۸/۴].

نشان شنگرف، جدول زر و لاجورد، ۹۱ گ، ۲۳ س (۱۳۶۰۳ * ردیف: ۲۱۸) [سنا ۱۰۱/۱-۱۰۳].

[9811] التفسیر (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته

از روی تفسیرهای «عرایس» روزبهان بقلی و «حقائق» سلمی و «بحر الحقائق» نجم‌الدین رازی و «التأویلات» کاشانی و جز آن فراهم آمده است. به هر یک از این کتب با رموز اشاره شده است.

آغاز: بسمله... الحمد لله الذی علم القرآن خلق الانسان... و بعد فهذه نسخة منتخبة من الکلام الکمل من اولیاء...

انجام: ... و آخر شیئا... بعون الله و تقدیره.

۹۲ ★ نسخ گویا خود مفسر در قرن ۹ هـ،

حاشیه‌نویسی دارد که در برخی از آنها اشعار مولوی آمده است، عنوان و نشان و آیات شنگرف، کاغذ ترمه، جلد میشن، ۴۱۴ گ، ۲۵ س (۱۳۶۹) [ملک ۱۴۵/۱].

[9812] جامع البیان فی تفسیر القرآن (عربی)

معین‌الدین محمد بن عبدالرحمان بن محمد حسنی حسینی صفوی شافعی (۸۳۲-۹۰۵ هـ) مؤلف از علمای شافعی مذهب متولد در ایج فارس است.

تفسیری است در (۴۳۵۴۱) بیت با آیات قرآن کریم، مطالب آن بنا بر نقل مؤلف در دیباچه مأخوذ از اخبار مأثوره پیامبر ﷺ مطابق صحاح سته با توجه به اقوال علمای تفسیر است. مؤلف مراجع تحقیق خود را در مقدمه ذکر می‌کند.

آغاز: بسمله. الحمد لله الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق و اظهره علی الدین کله...

انجام: ... قد تم و الحمد لله علی جسیم انعامه عام سبعین و ثمانمائه فی مكة المشرفة تجاه الکعبة زاداها الله شرفا و انا حامد لله مصل علی رسوله و سلم علیه.

[9813] حواشی بر قواعد الاحکام فی معرفة الحلال

والحرام (عربی)

علی بن هلال جزائری (ق ۹ هـ)

* نسخه کتاب قواعد الاحکام علامه حلی تألیف ۶۹۲ هـ، در حاشیه آن حواشی علی بن هلال جزائری از دانشمندان قرن ۹ هـ به خط خودش نوشته شده است (دیل ش ۱۷۰۶) [مرعشی ۹۹/۵].

[9814] دیوان امیر علیشیر نوایی (ترکی)

علیشیر نوایی جغتائی (۸۴۴-۹۰۶ هـ)

دیوانی است شامل غزلیات از حرف الف تا کاف. آغاز: زهی ظهور جمالینک قویاش کپسی پیدا / یوزونک قویاشی نمه ذرات کون اولوپ شیدا انجام: کو پیدا اولدی نوائی بو صفت کم با راییدی / تکیه خارا و حصیری یانی استیدا توشاک

۹۴ ★ نستعلیق احتمالا قرن ۹ هـ، در ذیل یک

بیت شعر ترکی سجع مهر شاعر (کن عاش فی الدنيا کالغریب الفقیر علیشیر) با عبارت (کتبه العبد الفقیر علی شیر المشهور بالنوایی غفر ذنوبه) آمده است و در ذیل آن میرزا مهدی خان استرآبادی وزیر نادرشاه افشار آن را تأیید کرده و مهر زده است، فخرالدوله قاجار این نسخه را به فرزندش در ۱۲۳۳ هـ اهدا کرده است، مهمور به مهری با سجع (سلام به علی‌شاه شهریار جلیل - وزیر حضرت سلطان محمد اسمعیل) و سجع مهر ناصرالدین شاه است، نسخه در ۱۲۸۲ هـ از عرض کتابخانه مبارکه

مسائل و بیان ایرادات متن و ایرادات برخی شروح پرداخته است.

آغاز: الحمد لله الذى جعل الشمس ضياء والقمر نوراً... و بعد فلا اقسام بمواقع النجوم...
انجام موجود... و عشرين ساعة بالتقريب اذ التفاوت بين الستين على التحقيق عشر ايام واحدى و عشرين...

۹۶ ★ نسخ قدیم احتمالاً مؤلف در قرن ۹ هـ، نسخه تصحیح شده و حاشیه‌نویسی دارد، عناوین با مرکب سبز، سرفصلها با سنگرف، برخی اشکال هندسی با مرکب سبز و سیاه و سنگرف، کاغذ سمرقندی نخودی، جلد میشن سرمه‌ای، ۷۹ گ، ۱۶ س (۳۵۲۹ ع) [ملی ۵۷/۱۶].

[9817] الصراط السوي في مناقب آل النبي (عربی)

محمود شیخانی قادری (ق ۹ هـ) ۲

کتابی است در فضایل و مناقب معصومین علیهم السلام.

۹۷ ★ نوشته مؤلف در قرن ۹ هـ، نسخه مصور و در دو جلد است، مجلد اول در پایان افتادگی دارد، ۲۵۲ گ، (۳۲) [گلپایگانی (فهرست عرب زاده) ص ۵۰۰].
۳۸

[9818] ظفرنامه (فارسی)

شرف‌الدین علی یزدی معمای (د: ۸۵۳ هـ)
تاریخ زندگی و شرح لشکرکشیهای تیمور گورکان

۱. رساله در نكوهش وسواس.

۲. توضیح: در فهرست جدید و منتشر نشده کتابخانه آیت‌الله گلپایگانی مؤلف کتاب مذکور سید محمود بن محمد بن علی شیخانی قادری شافعی مدنی (ق ۱۱ هـ) معرفی شده است. بنابراین اگر نسخه به خط مؤلف باشد، از سده یازدهم هجری خواهد بود. در این نسخه رساله دیگری نیز از همین مؤلف به نام «تحفة المحیّین لأهل طه و یس» آمده است. (نک: أهل البيت في المكتبة العربية ص ۸۲).

گذشته، دارای کتیبه مذهب مرصع ناتمام بریده و الحاقی در پیشانی صفحه اول، مجدول به جداول زر و تحریر و لاجورد، متن کاغذ بخارایی آهار مهره و حاشیه کاغذ جدید فستقی، جلد تیماج لاکسی، ۱۳۷ گ، ۱۵ س (۱۷۹۹) [دیوان‌های سلطنتی ۸۶/۱ و ۸۷].

[9815] رسالة في النية^۱ (عربی)

ابن ابی‌جمهور محمد بن علی بن ابراهیم احسایی (ح ۸۳۸-ح ۹۰۹ هـ)
رساله‌ای است در معنی نیت در عبادات و اینکه شک در آن از وساوس شیطان است. در دوازدهم ذی الحجه ۸۸۹ هـ به پایان رسیده است.

آغاز [مرعشی ش ۲۷۵۴]: الحمد لله الذى شرف نوع الانسان بالفعل و آله الخطاب و اقدره على دفع الخطا و ملازمة الصواب...

انجام [مرعشی ش ۲۷۵۴]: ... و العالمين بالحق و مناهج الصواب و الحمد لله وحده و الصلاة على سيدنا محمد و آله و صحبه و سلم.

۹۵ ★ نوشته سده ۹ هـ، شاید نسخه اصل، در این مجموعه علاوه بر رساله فوق، کتب و رسائل «انوار الهدایة» و «قیس الاقتداء» و «کاشف الاحوال عن احوال الاستقلال فى الاجتهاد» و «البوارق المحسنية» و «ذکر مستحقى الزکاة» از همین مؤلف آمده است، ۵ ص، رقعی (۸۷۴/۶) [مدرسه مروی، ص ۳۲۱].

[9816] شرح الملخص (عربی)

موسی بن محمود قاضی‌زاده رومی (د: ۸۱۵ هـ)
شرحی است بر کتاب مشهور محمود بن محمد جغمینی در هیئت و نجوم به نام «الملخص» شارح این کتاب را به نام سلطان الغیبیگ بن شاهرخ بن امیر تیمور گورکان نوشته است. در آن به توضیح و حل مشکلات

بخاری، ۴- ارکان الحج، ۵- سلسله الذهب، ۶- تحفة الاحرار، ۷- سحرة الابرار، ۸- يوسف وزليخا، ۹- ليلى و مجنون، ۱۰- خردنامه اسکندری، ۱۱- قصائد و غزلیات و قطعات و رباعیات، ۱۲- رساله حلیه حلل، ۱۳- قواعد معنی، ۱۴- رساله در عروض، ۱۵- رساله در قافیه، ۱۶- منشآت.

آغاز: بسمله، الحمد لله الذى ارسل رسلا مبشرين و منذرين...

انجام: ... عرضه کن در حریم مجلس او این محقر هدیه را و بگو.

۹۹ * نسخ احتمالاً مؤلف در قرن ۹ هـ، معروف است جامی این نسخه را تحریر کرده است، سرفصلها با مرکب قرمز، ۳۲۷ گ. ۲۷ س
(۱۱۳۳۵ * ۳۵۲/س) (ملی ۳۹۵/۳-۳۹۷).
۲۲۲

[9820] المجلس (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته^۲

بیش از سی و شش مجلس تفسیر عرفانی است. در آن روایاتی از علی و بسیاری از صادق علیهم السلام آمده است. مؤلف در مجلس ۲۸ در دو جا از «کتاب السؤات» خود یاد می‌کند. در آغاز مجلس ۳۱ دارد (اعلم ایدک الله) ولی در مجلس ۱۸ آمده است (قال رحمه الله اعلم...) در آغاز مجلس‌های ۳۳ تا ۳۶ دارد (قال الاستاذ عبدالوهاب رضى الله عنه اعلم...) فهرست‌نویس احتمال می‌دهد شاید این استاد، ابو زرعه عبدالوهاب بن محمد بن ایوب اردبیلی شاگرد شیخ کبیر ابی عبدالله محمد بن خسیف (د: ۴۱۵ هـ) باشد. همچنین وی احتمال می‌دهد این نسخه، سی و سه مجلس و عظم احمد غزالی

و فرزندانش. شامل یک مقدمه و دو مقاله. مقدمه در اسلاف تیمور و نژادنامه آنها، مقاله اول در سرگذشت تیمور و مقاله دوم در سرگذشت شاهرخ. نویسنده این کتاب را به دستور سلطان ابراهیم بن شاهرخ تألیف کرده است. «الذریعه» و «فهرستواره» تاریخ تألیف را ۸۲۸ هـ و فهرست حاضر شب سه شنبه ۱۳ شعبان ۸۴۰ هـ در ابرقوه ثبت کرده است.^۱

آغاز [نسخه حاضر]: فنون ستایش و سپاس فزون از اندازه و هم و قیاس...

آغاز مقدمه [در فهرستواره]: افتتاح تاریخ جهاننداری و ابتدای نامه ظفر و بختیاری حمد و سپاس حضرت...

آغاز دیباجه [در فهرستواره]: حمد و سپاس بی قیاس که از فتحنامه و ان شیء...

آغاز متن [در فهرستواره برابر نسخه چاپی]: حمداً کثیراً مبارکاً لمن یؤتی الملک من یشاء و ینزع... به نام خدایی که...

۹۸ * نستعلیق قرن ۹ هـ (در دست به خطی

مانند خط نسخه‌های مجلس و سیهسالار از رسایل خجندی، عنوان کتاب و نام مؤلف در صفحه عنوان به خطی کهن از خود یزدی، در آخر نسخه آمده «بر سر هر بیت که حرف فاء قید رفته نشانه نظم (مالکه الکاتب) شرف علی یزدی (است)، عبارت میان قلاب نونویس، نیز در پایان، هفت صفحه در وصف نسخه به خط قرن ۱۳ هـ نوشته شده است، با مهر محمدتقی تفرشی، عنوان و نشان شنکرف، ۲۳۵ گ. ۲۱ س (۱۴۱۸۹ * ردیف: [۳۵۹] [سنا ۱/۱۸۴].

[9819] کلیات جامی (فارسی)

نورالدین عبدالرحمن جامی (۸۱۷-۸۹۸ هـ)

کلیات جامی است شامل: ۱- شواهد النبوة، ۲- لمعات، ۳- حواشی بر کتب خواجه محمد پارسا

۱. الذریعه ۲۰۰/۱۵، فهرستواره ۲/۱۰۱۷.

۲. توضیح: این کتاب «فصول عبدالوهاب» است از: عبدالوهاب بن محمد بن ایوب ابی زرعه اردبیلی حنفی صوفی شیرازی (د: ۴۱۵ هـ). دکتر شفعی کدکنی مقاله‌ای در معرفی آن در ارج نامه ایرج افشار نگاشته است.

[9822] معرفت تقویم (فارسی)

ایوب ولد صائلمش (ق ۹ هـ)
مختصری است در شناخت تقویم و ساعات.
آغاز: ... اما بعد این مختصری است در معرفت
تقویم تام مشتمل بر بیست باب...
انجام: ... و ز حل باید که قوی حال باشد از این
بتطویل مفصی است قد فرغت من تألیفه...
۱۰۱ ★ نستعلیق (به شیوه ترک) ایوب بن
صائلمش در سده ۹ هـ، عنوان‌ها شنگرف، کاغذ
سمرقندی، بین گ-۱۵۹ - ۱۷۵، ۱۶ س (۱۱۹۴) *
عمومی: ۸۶۴ (وزیری ۸۹۰/۳ - ۸۹۱).

[9823] معما نامه (فارسی)

حسین بن محمد حسینی (ق ۹ هـ)
کتابی است در معما. نویسنده پس از تعریف معما
نمونه‌های زیادی را در متن ذکر می‌کند. وی این کتاب را
به امیر علیشیر نوایی اهدا کرده است.
آغاز: بسمله، / بنام آنکه از تألیف و ترکیب / معمای
جهانرا کرد ترکیب...
انجام موجود: ... آنکس که جهان ندهد... دولت با
پنده... دلا بر آری نانی...
۱۰۲ ★ نسخ محتملاً نویسنده در قرن ۹ هـ،
سرقلها و اسماء خاص با مرکب قرمز، نسخه در

۱. در فهرست به این که بلاغ به خط مصنف باشد اشاره نشده
است. همین طور در معهد المخطوطات ۵۳/۳ ذیل مقاله
«نقائس المخطوطات العربیة فی ایران» از دکتر حسین علی
محفوظ ضمن معرفی نقائس کتابخانه فخرالدین نصیری
آمده است: (المجالس لاحمد بن محمد الفزالی، بلغ سماعا
علی المصنف) از آن جایی که بسیاری از نسخه‌های
کتابخانه فخرالدین نصیری به دانشگاه تهران منتقل شده
است و بخش اعظم این گنجینه در مجلد هشتم فهرست این
کتابخانه معرفی شده است، بنابر این این دو مورد اشاره یک
نسخه است.

(د: ۵۲۰ هـ) گردآورده صاعد بن فارس لبان نباشد. در
فهرست عناوین تمام مجالس آمده است.
آغاز موجود: ... عن ابی عباس فی قوله تعالی و لما
جاء موسی لمیقاتنا... فصل البساط، اعلم ان الله تعالی
اجاب الانبیاء فی سؤالاتهم...
انجام: ... ثم قال علی کل حال فوت لجنان اهون من
مقاسات النیران نعوذ بالله منها و نسألها النجاة منها آخر
المجلد و الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی
نبیه محمد و آله اجمعین.

* نسخ کهن قرن ۹ هـ، بلاغ قرائت و سماع
مصنف در پایان نسخه دیده می‌شود.^۱ با تملک
مظفر بن ابی اسحق عمر، کاغذ سمرقندی، جلد
تیماج مشکى فرسوده، ۱۰۷ گ، ۲۲ س (۱۸۸۸)
[دانشگاه ۴۹۱/۸ - ۴۹۶].

[9821] مجموعه الفرس (فارسی)

ابوالعلاء عبدالمومن جاروتی کحال مصری
مشهور به صفی (ق ۹ هـ)
فرهنگنامه فارسی است بدون ضبط حرکات با
اندک شواهد منظوم به ترتیب حروف آخر از الف تا یا
که هر حرفی با بیست و در هر باب حرف اول کلمه به
منزله فصل است.
آغاز: بسمله، حمد له، اما بعد چنین گوید اضعف
عباد الله و اجو حهم الی رحمته ابوالعلاء عبدالرحمن
جاروتی مشتهر بصفی کحال ابن نفیس الیوحر
المصری...

انجام: ... یادی - چون دو برادر زن بخوانند آن هر
دو زن را بادی یکدیگر خوانند.

۱۰۰ ★ نسخه اصل به خط نسخ حدود قرن
۹ هـ، مههور به مهری که نیمه پایین آن «الفقر
صفی» خوانده می‌شود، عناوین و لغات به شنگرف،
جلد پارچه‌ای، ۳۴ گ، ۱۷ س (۳۶۹۵) [آستان
قدس رضوی ۱۳/۱۲۴].

[۹۵۲۵] [مرعشی ۲۴/۲۷۷].

[9826] تفسیر آیه «و اخذ ربك من بنی آدم من

ظهورهم» (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته

رساله‌ای کوتاه در تفسیر آیه ۱۷۲ سوره اعراف، با طرح ۱۲ مسئله با عناوین (قولک، الجواب)، مؤلف از اهل سنت است و از محمد بن علی ترمذی حکیم (د: ۲۵۵ هـ) نقل نموده است، به قرینه برگ ۱۸ و ۱۳۵ مجموعه ممکن است مؤلف این رساله همان معین‌الدین محمد بن عبدالرحمن ایچی (د: ۹۰۵ یا ۹۰۶ هـ) باشد.

آغاز: قال الله تعالى و اذا اخذ ربك من بنی آدم... فيها اثني عشرة مسألة عويصة منها...

انجام: من الجنة الى الارض و هذا آخر ما اردنا ايراد من الاسئلة و اجوبتها و الحمد لله حق حمده

* نستعلق او اواخر سده ۹ هـ، يادداشت تصحيح

به خط معین‌الدین محمد بن عبد الرحمن ایچی در

بایان مجموعه مشهود است، عنوان و نشان قرمز،

گ ۶۳ - ۶۴، ۱۳ س [۱۲۷۳۸/۵] [مرعشی

[۳۸۱/۳۲].

[9827] الرؤیة (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته

رساله‌ای کوتاه در مسئله رؤیت پیغمبر ﷺ در خواب و کیفیت آن و رؤیت خداوند در خواب که گروهی از علمای اهل سنت بدان اعتقاد دارند. در این رساله از فخر رازی و کتاب «النوم و اليقظة» شیخ حسن نووی نقل شده است. گمان می‌رود به قرینه گ ۱۸ و ۱۳۵ مجموعه این رساله تألیف معین‌الدین محمد بن عبدالرحمن ایچی (د: ۹۰۵-۹۰۶ هـ) باشد.

آغاز: من رأى النبى ﷺ فى المنام نقدر رأى حقيقة جسمه و روحه لكن لا يراه بعينه...

انجام: و عليه جمهور الفضلاء و من ذهب الى غير

انجام افتادگی دارد، ۷۰ گ، ۱۴ سطر (۱۱۹۵۹)

[ملی ۴۳۵/۴].

[9824] مکتوب احمد بن سراج‌الدین غجدوانی (فارسی)

عنوان نامه در فهرست چنین آمده است: (بما افشاء عبد الضعيف احمد بن سراج‌الدین الغجدوانی متفرداً هذا المکتوب المجنس المرسل الى الحضرة العلية خاوند جلال‌الدین احمد المطوعی السمرقندی دام عز و شأنه) سراسر نامه با جناس.

۱۰۳ * نسخ گویا نویسنده نامه در قرن ۹ هـ،

مجموعه با تملک آقا سید حسین بن سید لطف‌الله

موسوی جهرمی و ابوالعلاء بن مولانا درویش محمد

و محمد مؤمن بن محمد سعید تبریزی با مهر او و

مهرها محمدرضا بن محمد حسین موسوی و

محمد صالح بن محمد الحسینی، ص ۳۵۰

[۱۰/۱۴۲۸۹ * ردیف: ۵۰۴] [سنا ۱/۲۹۳].

[9825] مولود نامه (فارسی)

حسن بن حاجی زرگر (ق ۹ هـ)

زیچ و طالع ولادت نظام‌الدین محمد علی فرزند امیر شجاع‌الدین، که در روز پنجشنبه سیزدهم صفر ۸۶۵ هـ در هرات به دنیا آمده است، با قواعدی برای طالع‌بینی و استخراج زیچ و جداولی مناسب فصلهای کتاب، کتاب در جمعه پانزدهم ربیع الاول ۸۶۷ هـ در هرات به پایان رسیده است.

آغاز: حمد یجد و ثنای بی‌عد مبدعی را که آسمان و زمین را بمطارح شعاعات و انوار کواکب معانی مزین کرد...

انجام: و صاحب طالع مبارک از این کلمات با بهره گردد، و فرغت من تحریر...

۱۰۴ * نستعلق احتمالاً مؤلف در قرن ۹ هـ،

عناوین شنگرف یا زرین یا لاجورد، صفحه‌ها

مجدول به زر و مشکی و لاجورد، ۹۵ گ، ۱۲ س

نقل از پدر نویسنده، اشعار ادعیه و یادداشت‌های گوناگون دیگر.

آغاز: من کوکب الدری للاستوی، غرة الشهر يقال الى انقضاء ایام من اوله...
انجام:... و اذا حفظتکم فلیس یضرنی انی ینذرکم سواکم الستور.

۱۰۶ ★ نستعلیق اواخر سده ۹ هـ، یادداشت

تصحیح کتاب به خط مؤلف در پایان این مجموعه آمده است، در حاشیه تصحیح شد و اندکی حاشیه‌نویسی دارد، مطالبی از کتابها و به نقل از اشخاصی در پایان این نسخه آمده است، عنوان و نشان قرمز، گ ۱۴ - ۴۳، ۲۱ س (۱۲۷۳۸/۳) [مرعشی ۳۸۰/۳۲].

[9830] منتخب شرح العقول (عربی)

از: مؤلفی ناشناخته

گزیده‌ای است از کتاب شرح العقول در مسئله کسب و به صورت فلسفی بحث نموده است، به قرینه برگ ۱۸ و ۱۳۵ ممکن است انتخاب کننده همان معین‌الدین محمد بن عبدالرحمن ایجی (د: ۹۰۵-۹۰۶ هـ) باشد.

آغاز: من کلام بعض الفضلاء فی کتاب... اعلم انّ مسألة الکسب من ادقّ مسائل الاصول و الباب أرباب المعقول...

انجام:... فان علم هذه الاشياء عند الله و ما اوتیتم من العلم الا قليلا.

★ نستعلیق اواخر سده ۹ هـ، یادداشت تصحیح

معین‌الدین محمد ایجی در پایان مجموعه آمده است، عنوان و نشان قرمز، گ ۶۸ - ۶۵، ۲۰ - ۲۴ س (۱۲۷۳۸/۶) [مرعشی ۳۸۲/۳۲].

ذلک فقد ذهب الی غیر مذهب و الله اعلم بالصواب.

★ نستعلیق اواخر سده ۹ هـ، یادداشت تصحیح

معین‌الدین محمد بن صفی‌الدین عبدالرحمن ایجی در پایان مجموعه مشهود است، عنوان و نشان قرمز، گ ۶۸ - ۷۲، ۲۳ - ۲۴ س (۱۲۷۳۸/۷) [مرعشی ۳۸۲/۳۲].

[9828] مجمع الأمثال (عربی)

معین‌الدین محمد بن صفی‌الدین عبدالرحمن ایجی صفوی شیرازی شافعی (د: ۹۰۵ یا ۹۰۶ هـ) مجموعه‌ای است کوتاه در امثال موزون عربی برگرفته از کلام ادیبان و بزرگان.

آغاز: هذا مجمع الامثال و ما یحذو حذوه من کلام الامثال صدر یقینه الثلج و سهم احتجاجة افلج من سهم فالج فانز...

انجام:... اشدد حیازیک للموت فان الموت لا یتیک و لا یتد من الموت احل بوادیک.

۱۰۵ ★ نستعلیق اواخر سده ۹ هـ، ۶ برگ

مطالبی از تاریخ عمادالدین ابن کثیر و مطالبی از قاضی حسین و مطالبی در مورد زمین و دعایی ناشناخته و غیر آنها به خط ایجی در انجام آمده است، در حاشیه تصحیح شده و اندکی حاشیه‌نویسی دارد، عنوان و نشان قرمز، گ ۱ - ۴، ۲۱ س (۱۲۷۳۸/۲) [مرعشی ۳۷۸/۳۲].

[9829] المجموعة المتنوعة (عربی)

معین‌الدین محمد بن صفی‌الدین عبدالرحمن ایجی صفوی شیرازی شافعی (د: ۹۰۵ یا ۹۰۶ هـ) مجموعه‌ای متفرقه شامل احادیثی از صحیحی بخاری، مطالبی از تاریخ عمادالدین بن کثیر، مطالبی به

انوار الیقین من الراجح و تقیله و غیره و بما طایفیان المکررین فی لغز و محور فاسر و کجور
 علی الراجح الیقین من الیقین یظهر ذلک من نظر فی کتابها و میزین بعد
 صدیق و وقت منه بد مولفه و هم الفتح العالم العامل القاضی لتمام الاهد العالم
 بقدر المدق افضل العالم المحققین عباد الانعام و المسیر المنع یعون
 الایة تب العلمین عتاه الله و لکن و الذین حسن من العبد المرحوم شمس الدین
 محمد بن علی الملقب امره الله تعالی بالطاوفه الزبائنه و ایزده العالمان لایینه
 و اسعد فی الارابین و خصه بتکبیل الزبائین و مسعفه بالهر الطویل و العیش
 الرغیب و یخبر و اله الاما جادیه فعال ملائمه و عفا بقله و لو الیه و من یوم
 علمها و علیه جناح داره التی یلکها الشقیقه جلها الله صحنه منطوقه فی کتب
 لاجعل جلها تحکم الذین و تحکم الایمان خصوصاً یوم التبت لکن من جادی الاخر
 سنه اربعین و ثمانین و ثمانین و انا اسال من الاخوان المدعی القضاة السادة
 العالمین العالم اذ لم الله تاسد و احسن توفیقهم و تعدد و اجمل
 من کتب صلواتهم ان یصلحوا ما کتبه و اهلهم فی هذا العبد عظیم
 ربه و ایزد کل من هم ما فیهم من سبطان التهور و یسیران بالظهور
 الحامیه للانسان و ان یستدین ان احوال و اللغات تمل بعض القضاة
 و نعم ما قال کتب الله عز و جل لکن صلیح و قاتلها فیها سنه
 و اصلها احاطت بقیه بفضله و نظم اسفقا لکن من سیر
 و لکن الله اول و اول اوله الشکر لکننا و قاتلها فی هذا العبد عظیم
 جنه المخرجا و صلیح من کما یحتاج من ان الی حد یصلح مع
 لآخر من سنه و مستن و قاتلها من رجا باضعف عباد الله
 و احد الی رجه و به الحور القدر الی الله الفقی

اسماء و اوله و
 احوالها حاره
 احرمها عزه حرمها
 من کتب و ما یحبه
 حکم و المرد و
 و صلوات علی سید

احد حسن من اوله عالمه
 و لو الیه و لکن مع علمها و علمه
 له کتبها عن و اله و سلم
 و الحمد لله

صفحه آخر الانوار الیدریه لکشف شبه القدریه، حسن بن محمد مهلبی
 نسخه شماره ۱۸۰۲ کتابخانه مرعشی